bent) acceſſerint, ſtatim de magna ad illum ſumendum præparatione orationem habeant; generatimque oſtendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam ſalutiferi cibi ſumptionem devoto ſtudio excitantur, debere, ſive laici negotiatores ſint, ſive conjugati, ſive quicunque alii, ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine diſcant cæleſtem Menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri; & ſi quando ſe minus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Denique concludit: *Si itaque in Synodo inſtituatur ſermo de frequenti, aut etiam quotidiano ſanctiſſimæ Euchariſtiæ uſu, non eſt deviandum ab hujus decreti ſemita, ſed ſi qua Parochis tradenda ſit inſtructio, curandum eſt, ut hæc illi adamuſſim reſpondeat: præcipue vero monendi ſunt Confeſſarii, ne frequentem ad Euchariſtiam acceſſum iis aut ſuadeant, aut permittant, qui in gravia peccata ſæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, ſuaque vita emendanda ſunt ſolliciti; ſicuti nec illis, qui etſi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem; qua de re legendi ſunt S. Franciſcus Saleſius* Philoteæ part. 2. cap. 20. & *Joannes Taulerus* ſer. 4. in feſto Ven. Sacramenti. ✠

Quæſt. II. *Quinam ſunt Euchariſtiæ effectus?*

Reſp. Hi. Primus & principalis eſt nutritio & confortatio animæ, ac augmentatio in vita ſpirituali, nimirum gratia ſanctificante & caritate, ex Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus &c.* Et Conc. Flor. in decreto de Sacram. ibi: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur digne ſumentis, eſt adjunctio hominis ad Chriſtum. Et quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt quod per hoc Sacramentum in ſumentibus digne gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operetur ſpiritualem: in quo gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam, a malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum*. Et ex Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Chriſtus) *Sacramentum hoc tamquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit: qui manducat me & ipſe vivet propter me, & tamquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præſervemur.*

Hæc autem nutritio & confortatio ſpiritualis conſiſtit partim in augmento gratiæ habitualis, partim in gratiis actualibus uberioribus, quæ ſuo tempore intuitu Euchariſtiæ perceptæ dantur, ad caritatem conſervandam & augendam per opera meritoria, niſi tamen gratiis illis per peccata etiam venialia deliberate vel frequenter commiſſa obex poſtea apponatur.

Secundus liberat a peccatis venialibus, Conc. Trident.

Tertius præſervat a mortalibus. Conc. Trid. c. 2. cit. per gratias ſcilicet actuales, quæ illius intuitu dantur ad ſuperandas tentationes, & ſervanda mandata, cum urgent; & mediante illa præſervatione operatur perſeverantiam in gratia, & per eam gloriæ conſecutionem, juxta Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*; ſi tamen homo gratiis illis non reſiſtat.

Quartus eſt delectatio ſpiritualis, ex Conc. Flor. ſupra cit. & ex Conc. Vien. Clem. *de reliquis &c.* ibi: *In quo habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitas, ipſaque dulcedo Domini deguſtatur*. Sed hæc delectatio ſpiritualis ſæpe non eſt ſenſibilis, & impeditur per negligentiam, teporem, diſtractionem communicantis, vel affectum ad delectationes terrenas.

Quintus imminuit concupiſcentiæ fomitem, tum augendo caritatem, nam ex S. Auguſt. augmentum caritatis eſt diminutio cupiditatis; tum per gratias actuales, quibus excitantur pii motus contrarii motibus concupiſcentiæ.

Denique Euchariſtia influit in glorioſam reſurrectionem corporum, in quantum Deus ad vivificanda iſta corpora movetur per conjunctionem, quam habuerunt cum vivificatrice Chriſti carne, ex Joan. 7. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.*

Ex quibus patet, quam utilis & expetenda ſit frequens Euchariſtiæ ſumptio, modo fiat cum debitis diſpoſitionibus. (1)

Quæſt. III. *Quænam diſpoſitiones ex parte animæ requiruntur ad Euchariſtiam?*

Reſp. 1. Sub mortali requiritur ſtatus gratiæ.

Prob. 1. Ex Cor. 11. *Quicumque manducaverit indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini .. . . . Judicium ſibi manducat non dijudicans Corpus Domini*. Sed qui eſt in peccato mortali, manducat indigne. Ergo. 2. Ex Conc. Trident. ſeſſ. 13. c. 7. ibi: *Si non decet ad ſacras ullas functiones quempiam accedere, niſi ſancte; certe, quo magis ſanctitas & divinitas cæleſtis hujus Sacramenti viro chriſtiano comperta eſt, eo diligentius cavere ille debet, ne abſque magna reverentia & ſanctitate ad id participandum accedat, præſertim cum illa plena formidinis verba apud Apoſtolum legamus: qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat, &c.* 3. Quia peccator gravem injuriam ac irreverentiam admittit in Chriſtum, eum ſuſcipiendo in ſtatu inimicitiæ & peccati, quod ei infinite diſplicet; & quantum in ſe eſt, falſam reddit ſignificationem tanti Sacramenti, illudque effectu ſuo privat. Nam cum ſit inſtitutum per modum cibi & potus, ad augendam, roborandam & conſervandam ſpiritualem vitam

(1) *De frequentia Ss. Communionis, quibus concedenda ſit quotidiana, quibus aliquando rarius, nihil innovandum ſupra Decretum Innocentii XI. die 12. Februarii 1679. Omnia ſcilicet referenda eſſe docti, & prudentis Confeſſarii judicio. Inferri tamen ex eodem Decreto licet frequentem acceſſum denegandum eſſe iis, qui in gravia peccata ſæpe labuntur, nec de emendatione ſunt ſolliciti: ſicut nec tam ſæpe iis, quorum cum voluntas ſit a gravibus averſa, venialibus tamen tenacius inhærent. Lambertinus* de Syn. Diœc. lib. 7. cap. 12. §. 9.

tam animæ, quæ eſt gratia ſanctificans & caritas, illam præſupponit; nec enim cibus datur, aut prodeſt mortuo. Hoc vero ſacrilegium graviſſimum eſt: & eo gravius eſt ſacrilegium, quo perſona, vel res ſacra, quæ indigne tractatur, ſanctior eſt.

Porro S. Franciſcus Saleſius, in ſua Introduct. tum immunitatem ab omni peccato mortali & ab omni affectu ad quodvis veniale, tum magnum deſiderium communicandi exigit ad communicandum octavo quoque die.

Reſp. 2. Qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, per ſe loquendo, ante Communionem tenetur jure divino confiteri. Conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 13. c. 7. in hunc ſenſum explicante hæc verba Apoſt. I. Cor. 11. *Probet ſeipſum homo*. Et can. 11. ubi ait: *Declarat Sancta Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem.*

Dixi *per ſe loquendo*: nam ſi urget neceſſitas communicandi, & deſit copia confeſſoris, ſufficit & requiritur contritio perfecta, ex eodem cap. 7. & praxi fidelium. Quia cum finis intentus, nempe ſtatus gratiæ requiſitus ad Euchariſtiam, poſſit etiam abſque confeſſione obtineri per contritionem perfectam, non debuit præceptum tunc confitendi ita ſtricte obligare, ut nulla prorſus neceſſitas excuſaret. Hæc neceſſitas urgere ex communi ſententia cenſetur 1. Quando morituro viaticum dari debet, & deeſt hoſtia conſecrata. 2. Si Sacrificium, vel Communio ſine gravi infamia, aut ſcandalo omitti nequit, ex Miſſali Romano *de defectib.* 3. Cum poſt conſecrationem Sacerdos meminit peccati mortalis, ex Miſſali Romano. 4. Juxta multos, quando parochus die feſto debet celebrare, nec poteſt alium ſubſtituere.

Porro Sacerdos qui in tali neceſſitate celebravit non confeſſus, tenetur poſtea quamprimum confiteri. Ita præcipit Conc. Trid. cap. 7. ſic: *Quod ſi neceſſitate urgente Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur*. Id eſt, ut explicat Miſſale Romanum, *cum primum poterit, debet confiteri*. Circa quod Alexander VII. damnavit has duas Propoſitiones 38. *Mandatum Concil. Trid. Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confiteri quamprimum, eſt conſilium, non præceptum*. 39. *Illa particula* (*quamprimum*) *intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. Quare confiteri tenetur ſtatim, atque habuerit copiam confeſſoris, etiam in ipſo die celebrationis, ſi ſine magno incommodo poſſit. Dilatio autem licet parva quoad tempus, eſt magna relate ad finem præcepti, proinde mortalis ob periculum celebrandi iterum ſine confeſſione. Copia autem confeſſoris cenſetur deeſſe, cum abſque gravi incommodo, ſeu damno adiri nequit.

Nota. Qui jam confeſſus eſt, ſed inculpate omiſit mortale, tenetur illud confiteri ante Communionem, ſi abſque gravi ſcandalo & infamiæ periculo poſſit, (quale dicitur eſſe plerumque, ſi jam ſacræ menſæ adſtaret) & hæc eſt praxis fidelium; nam eſt præceptum divinum confitendi ante communionem omnia mortalia, quæ quis recordatur, ex Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. & can. 11. unde oppoſitum fuit expunctum in S. Fidei Tribunali Hiſpano.

Reſp. 3. Requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ſumatur Euchariſtia. Ita S. Th. 3. part. q. 80. art. 10. & per ſe patet: nam id ſumma Chriſti majeſtas tanto cum amore ſe totum creaturæ communicantis omnino exigit. Præterea devotio actualis requiritur ad aliquos effectus ſecundarios recipiendos; quamvis enim, ſecundum S. Thomam & communem ſententiam, ad recipiendum augmentum gratiæ ſanctificantis ſufficiat ſtatus gratiæ, eo quod ſolum peccatum mortale ſit obex gratiæ ſanctificantis, quippe quæ cum veniali conſiſtere poteſt, & Sacramenta ex opere operato gratiam conferant non ponenti obicem; tamen devotio actualis neceſſaria eſt ad recipiendam dulcedinem ſpiritualem, fervorem, majus augmentum gratiæ habitualis, multaſque gratias actuales ſpeciales: nam Sacramenta ad modum cauſſæ neceſſariæ efficiunt plus aut minus pro perfectiore aut imperfectiore diſpoſitione ſubjecti, ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. unde ſolus defectus devotionis actualis, ſecluſo contemptu & ſcandalo, eſt grave veniale. Item ad remiſſionem venialium prærequiritur depoſitio omnis affectus ad illa, & diſplicentia aliqua ſaltem virtualis illorum. Hinc Filiucius hæc ait: Qui ex conſuetudine multa venialia committit, & ſentit ſe gravatum eorum conſcientia, & hic ſi ſine dolore eorum accedat, videtur peccare venialiter: quia ponit obicem aliquibus effectibus, ut eorum remiſſioni & fervori caritatis; & quia eſt aliqua irreverentia.

Reſp. 4. Devotio actualis, quam exigit Euchariſtia, poſtulat, ut cum fide viva, ſpe firma, caritate ardenti, & magna humilitate ſuſcipiatur; atque etiam ut conjuges ab actu conjugali ſe abſtineant ſaltem die Communionis: quia hic actus propter delectationem carnalem, mentem deprimit, diſtrahit, & a ſpiritualibus avocat, & raro ob corruptionem naturæ ſine culpa veniali exercetur, præſertim ab exigente. Si tamen actus ille fiat ſolum prolis gignendæ vel reddendi debiti cauſſa, non impedit Communionem, ex S. Greg. in cap. *Vir.* 33. q. 4. Nam licet in copula intercedat voluptas & corporalis immunditia, tamen cum hæc accidant ob bonum finem, nec voluptas intenta ſit, honeſtas finis hanc indecentiam compenſat, & impedit, ne mens tantum deprimatur ac diſtrahatur. Qui vero ob voluptatem copulam exigit, regulariter venialem culpam admittit contra religionem, ſi eo die communicet, quia voluptas in eo actu quæſita mentem abſorbet, & multum deprimit ac diſtrahit, ineptamque orationi reddit, & ſic impedit devotionem actualem. Ita communiter, ut conſtat ex Sanchez.

Dixi *regulariter*. Quia poſſunt ſubeſſe aliquæ juſtæ cauſæ, ob quas Communio tunc licita ſit poſt elicitam de culpa contritionem, ut Jubilæus, ſcandalum vitandum &c.

A fortiori qui pollutionem voluntariam, vel aliud grave peccatum admiſit, non debet ſtatim, etſi contritus & abſolutus, Euchariſtiam ſumere, niſi urgeat aliqua neceſſitas, & aliud confeſſario videatur, ut ait Miſſale Rom. tum ob indecentiam, tum quia talis non poteſt ſtatim devotionem actualem debitam habere, propter diſtractionem, cogitationem turpium, recordationem delectationis obſcœnæ, & infirmitatem ex peccato relictam. Immo ex quadam decentia ab

Euchariſtia abſtinendum eſt ob pollutionem nocturnam involuntariam, dum mentem perturbat ac diſtrahit, niſi videatur a dæmone ad Communionem impediendam procurata, vel niſi adſit aliqua neceſſitas, vel ſingularis utilitas, aut ſcandalum ex omiſſione timeatur. S. Thom. 3. p. q. 80. art. 7.

Nota. Devotio, reverentia, & gratitudo Chriſto debitæ exigunt, aliquod tempus poni poſt communionem in gratiarum actione, pia occupatione animæ cum Chriſto, per actus fidei, ſpei, caritatis &c. & teſte S. Thereſia illud tempus eſt pretioſiſſimum ac ſaluberrimum, proinde non ita contrahendum. Non licet autem ſtatim poſt Communionem expuere ob periculum & irreverentiam. Præterea S. Carolus, Act. p. 4. in inſtruct. Euchar. monet eos, qui Euchariſtiam ſuſceperunt, *ut animi cogitationes, ſenſus omnes, & linguam cohibeant, abſtineantque præcipue eo die a verbis otioſis, cogitationibus inanibus: ſed in ſanctis meditationibus, precibus divinorum officiorum frequentandis, aliiſque pietatis officiis atque operibus verſentur ... & curent a ſui intima cuſtodia non alienari.*

Quæſt. IV. *Quænam ex parte corporis neceſſaria eſt diſpoſitio?*

Reſp. 1. Jure naturali requiritur exterior habitus & corporis compoſitio, quæ internam animi reverentiam, & devotionem exhibeat: nam debetur huic Sacramento non ſolum interna, ſed etiam externa veneratio ſumma, & adoratio, cum Chriſtus mediis ſpeciebus ſenſibili quodam modo in eo exiſtat, & tractetur. Non licet autem communicare, ſi ſit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam.

Porro quoad ſordes corporeas, id docet Delugo, etſi ſecundum ſe non impediant a Communione, ſaltem in occulto, cum Euchariſtia ſit ſolum cibus animæ, cujus munditiès exigitur; decentia tamen & reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut ſi ſordes ejuſmodi facile poſſint auferri auferantur. Item ſi brevi ceſſabunt, & poteſt commode differri Communio, aliquando ſemel aut iterum differatur. Quando tamen longius durant, vel mere occultæ ſunt, ut contingit in menſtruo, non eſt cur aliquis alimonia cæleſti privetur.

Reſp. 2. Ex lege Eccleſiaſtica, & conſuetudine conſtanti vim legis habente, requiritur ſub mortali jejunium naturale, conſiſtens in eo quod nihil omnino per modum cibi vel potus vel medicinæ a media nocte præcedente, ab ore in ſtomachum trajiciatur. Conſtat 1. Ex ſenſu & praxi Eccleſiæ. 2. Ex S. Auguſtino epiſt. 118. *Placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum Corpus intraret, quam exteri cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur.* Hancque conſuetudinem docet ab Apoſtolis manaſſe. Enimvero ſemper ſervata fuit, nec ab ullo Concilio, vel Papa inſtituta fuit; at (ut ait S. Aug. ibid.) *Si quid tota per orbem frequentat Eccleſia, cur ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* 3. Ex c. 5. de celebr. & ex Conc. Carthag. III. can. 29. Tolet. VIII. can. 2. & Conſtantienſi, ſeſſ. 13. ibi. *Sacrorum canonum auctoritas, & Eccleſiæ approbata conſuetudo ſervavit & ſervat, quod hujuſmodi Sacramentum non debet confici poſt cœnam neque a fidelibus recipi non jejunis, niſi in caſu infirmitatis, aut alterius neceſſitatis, a jure, vel Eccleſia conceſſo, vel admiſſo.*

In hoc non datur levitas materiæ, ut conſtat ex Eccleſiæ ſenſu, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, & ex Concil. Tolet. VII. c. 2. & Miſſali Romano *de defect.* ubi ait: *Si quis non eſt jejunus poſt mediam noctem, etiam poſt ſumptionem ſolius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam medicinæ, & quantacumque parva quantitate, non poteſt communicare, nec celebrare.* Idque tum ob reverentiam & honorem Euchariſtiæ, ut cæleſtis ille cibus præponatur cuilibet cibo & potui terreno, ut fideles aſſueſcant diſcernere inter hunc divinum cibum, & alios communes; tum ob ſpiritualem ſignificationem, quod Chriſtus debeat eſſe primus ac primarius eorum cibus, & in cordibus primo fundari. Et vero quælibet ſumptio eſt contra principale prohibitum; nam prohibetur Communio poſt ſumptionem cujuslibet rei per modum cibi, vel potus, vel medicinæ.

Obſerva. 1. Cum hoc præceptum ſit mere poſitivum, non obligat his caſibus ab Eccleſia expreſſe vel tacite exceptis, in quibus, vel neceſſitas hominis, vel reverentia Sacramenti aliud exigit. 1. Cum in probabili articulo mortis Viaticum ſumendum eſt ei, qui jejunus ſine gravi incommodo communicare nequit. Nec tunc differendum eſt poſt mediam noctem, ut ſtatim æger illud jejunus recipiat: nam id non fert uſus Eccleſiæ ob nimiam difficultatem, & ob Sacramenti reverentiam; eo quippe tempore non poteſt ſæpe cum debito decore, comitatu, & ſecuritate deferri. Non licet tamen Sacerdoti non jejuno celebrare ad dandum Viaticum moribundo, ſicut nec conſecrare in fermentato, vel ſine veſtibus ſacris, aut omiſſo ritu ſacrificii: nam conſuetudo ita interpretatur præceptum divinum Viatici ſumendi, ſcilicet ut non debeat dari, niſi quando dari poteſt ſecundum ritum & ordinem ab Eccleſia præſcriptum in Euchariſtia conficienda & miniſtranda, & modo convenienti ac in debitis circumſtantiis. Et vero cum Euchariſtia non ſit abſolute neceſſaria ad ſalutem, major habenda eſt ratio reverentiæ rei debitæ, & uniformitatis ſervandæ in ritu ſacrificii, quam utilitatis privatæ proximi; nam communi neceſſitati Eccleſia ſatis providit præcipiendo, Euchariſtiam in Sacrario aſſervari ad Viaticum. Ob caſum autem rarum lex generalis, & uniformitas in ritu omitti non debet. 2. Quando perficiendum eſt ſacrificium, ut cum, Sacerdote poſt conſecrationem deficiente, non adeſt niſi Sacerdos non jejunus, qui illud abſolvat. Item cum Sacerdos advertit in calice non fuiſſe niſi aquam, cujus jam partem ſumpſit: tunc enim debet conſecrare vinum, & conſecratum ſumere; vel cum poſt conſecrationem recordatur ſe non eſſe jejunum: nam lex divina faciendi ſacrificium perfectum ac integrum prævalet legi Eccleſiaſticæ de jejunio. Quod ſi Sacerdos ante conſecrationem advertit ſe non eſſe jejunum, tenetur recedere, ſi poteſt ſine gravi ſcandalo. 3. Quando poſt ablutionem relictæ ſunt reliquiæ aliquæ in hac Miſſa conſecratæ, etſi magnæ ſint, dum facile recondi nequeunt in pixide & Sacrario: nam ad idem ſacrificium ſpectant, & ſumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc ſumere particulas alterius ſacrificii, quæ ſunt in ciborio ad illud ex-

pur-

purgandum. 4. Si periculum ſit, ne alioqui Euchariſtia ab infidelibus profanetur: nam lex divina obligat ad impedienda ſacrilegia, cum impediri poſſunt: & quod in reverentiam Euchariſtiæ ſtatutum eſt, non debet obligare ad non impediendam ejus profanationem & irreverentiam.

Obſerva 2. Jejunio naturali, ideoque Communioni, nunquam obſtant ea, quæ per modum ſalivæ, vel reſpirationis in ſtomachum decidunt, ut reliquiæ minimæ vini aut aquæ, quibus os abluitur, mixtæ condenſiori ſalivæ; & reliquiæ ciborum dentibus adhærentes, ac poſtea caſu trajectæ. *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, ſed per modum ſalivæ. Idem dicendum, ſi lavando os, deglutiatur ſtilla aquæ præter intentionem*, ait Miſſale Rom. Ita ſanguis, vel humor a capite defluens, & juxta varios culex, aut floccus nivis per reſpirationem attractus, non obſtant jejunio naturali, nec proinde Communioni: nam iſta non ſumuntur per modum cibi, vel potus, vel medicinæ. Secus, ſi ſaccarum, glycirriza, vel quid ſimile, quod ſenſim in ore liqueſcit, ſimul cum ſaliva in ſtomachum decidat, licet ante mediam noctem ſumptum fuerit; quia quod ſic liqueſcit non deglutitur per modum ſalivæ, ſed cenſetur eſſe id quod principalius trajicitur. Et tunc eſt continuata comeſtio cibi, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem. Idem dic de reliquis cibis, quæ data opera trajiciuntur, nam tunc non poſſunt dici per modum ſalivæ deglutiri, ſed vere comeduntur. S. Thom. 3. p. q. 80. ad 4. S. Antonin. & Paludan. Ita etiam Vaſquez, Delugo &c. & Suarez dicit ut ſecuriorem eligendam.

An autem quæ a ſtomacho nec alterari nec digeri poſſunt ſecundum ullam ſui partem, ut lapillus, globulus plumbeus, fruſtum ligni &c. impediant Communionem, ſi deglutiantur? Alii Affirmant; quia ſumptio cujuslibet rei prohibetur, ut fideles intelligant, cuilibet rei creatæ hunc cibum eſſe præponendum. Alii probabilius negant: eo quod non habent rationem cibi, vel potus, vel medicinæ. *De his vero, quæ ſumuntur per modum guſtationis, ſicuti aliqui faciunt, qui cibum & potum ſupra linguam ponunt ſolum ad probandum, & ſtatim projiciunt, videtur quod non impediat* (Communionem:) *ſicut ſi quis velit probare num ſit aqua, vel vinum album, quod ſibi miniſtratur. Quia non eſt cibus nec potus, ex quo non deglutitur*, ait S. Anton. 3. p. tit. 13. c. 9. §. 8. Addit, neque impediri, ſi aliquæ horum particulæ mixtæ ſalivæ præter intentionem deſcenderent, ut dictum eſt de reliquiis aquæ, cum os abluitur. (*)

Obſ. 3. Poſt cibum paullo ante mediam noctem ſumptum non requiritur ſomnus, aut cibi digeſtio ad communicandum. Miſſal. Rom.

Quæſt. V. *Quinam licite poſſunt Euchariſtiam diſpenſare?*

Reſp. 1. Soli Sacerdoti competit poteſtas ordinaria diſpenſandi Euchariſtiam, ex Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 8. Nam hæc commiſſa eſt iis ſolis, qui poſſunt illam conficere, & ad quos ſpectant illa Chriſti Verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Tamen ex ejus commiſſione poteſt Diaconus illam miniſtrare, ut conſtat ex praxi veteris Eccleſiæ: non autem Subdiaconus, ut conſtat ex communi Doctorum conſenſu, & univerſali conſuetudine Eccleſiæ. Et vero Diaconus habet ex ſua ordinatione in ordine ad hanc functionem aliquid plus, quam alii clerici inferiores; non quod habeat ex ſua ordinatione poteſtatem diſtribuendi, ſed quia conſecratur peculiariter in miniſterium immediatum Sacerdotis, & ſupremum inter miniſtros, atque adeo ad miniſtrandum & ſerviendum Sacerdoti in rebus ſuperioribus & dignioribus, quarum præcipua eſt diſtributio Euchariſtiæ. Verum ex uſu præſenti Diaconi id non poſſunt ſine licentia Epiſcopi ob juſtam cauſſam, niſi in neceſſitate dandi Viaticum.

Reſp. 2. Sacerdoti non licet Euchariſtiam miniſtrare ſine juriſdictione ordinaria, vel delegata, aut privilegiis; quia paſtorum munus proprium eſt paſcere, quod fit per Sacramenta. Unde mortale eſt id facere ſine juriſdictione vel facultate ſaltem generali & interpretativa; nam eſt propria auctoritate uſurpare jus alienum in re gravi contra debitam gubernationem, & ordinem Eccleſiæ. Idem dic de aliis Sacramentis. Si tamen paſtor abſit, vel præſens non poſſit dare Viaticum ægro, tunc quilibet Sacerdos, & eo deficiente Diaconus poteſt ac debet miniſtrare. Nam tunc præſumitur voluntas Epiſcopi, vel Papæ cum Euchariſtia ſit tunc jure divino præcepta, & maxime utilis ſit, immo aliquo modo neceſſaria ad vires ſpirituales in illo pernicioſo agone comparandas neque enim juriſdictio requiritur ad miniſtrandam Euchariſtiam, tamquam aliquid pertinens ad ſubſtantiam miniſtrationis Pœnitentiæ, ſed ſolum ad debi-

tum

(*) *Quoad jejunium naturale requiſitum ad Euchariſtiam ſumendam hæc habemus* ex lib. III. toto cap. 12. de Sacrificio Miſſæ *Lambertini; nimirum, quod Euchariſtiæ ſumptionem præcedere debet jejunium naturale a media nocte præcedenti cœptum. Nec refert ſi poſt cibum ſumptum ante mediam noctem nullus ſomnus captus ſit, nec cibus concoctus ante ſacram communionem. Porro jejunium iſtud frangitur etiam parvitate materiæ; quare nec ablutio ſumpta poſt celebratam Miſſam admittenda ab eo eſt, qui eo die alias Miſſas celebrare permittitur, uti die Nativitatis Domini, quo in caſu nec licet celebrare & ad dandum ægroto viaticum, nam præceptum viatici obligat, quando conferri poteſt juxta ritum Eccleſiæ. Reliquiæ tamen cibi in ore remanentes ſi deglutiantur, non frangunt jejunium naturale; ut ex Rubrica Miſſalis conſtat. Viciſſim ſi quis antequam ſe ſomno dederit, parum ſacchari in os induxerit, quod paulatim liqueſcens in ſtomachum delabatur, id utique jejunium frangit. Tandem ſi quis ore guſtaret vinum, vel condimentum ad ſaporem explorandum, & ſtatim expueret, hæc non eſſet fractio jejunii.*

Porro in dubio num quis fregerit jejunium, diſputant Theologi; apud quos varii caſus diſtinguuntur; præſtaret tamen a percipienda communione abſtinere. Ibid. §. 7.

tum ordinem, & modum ſervandum in gubernatione populi Chriſtiani. Unde ad illud, non ad hoc ſufficit voluntas præſumpta. Nunc ex conſuetudine & conſenſu tacito Epiſcoporum quivis Sacerdos etiam ſæcularis ſine ulla parochi expreſſa licentia, quibuſvis petentibus Euchariſtiam extra tempus paſchale in Eccleſiis adminiſtrat.

Nota. Eſt mortale Euchariſtiam ſub utraque ſpecie panis & vini dare, ex Concilio Conſtantienſi, & ex recepta conſuetudine vim legis habente, & approbata a Concil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. Item eam diſtribuere ſine ſtola, ſuperpelliceo, vel alba, quia eſt contra reverentiam ei debitam, & præceptum Eccleſiæ.

Porro a ſacra Communione *arcendi ſunt publice indigni, quales ſunt excommunicati, interdicti, manifeſteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alii ejus generis publici peccatores: niſi de eorum pœnitentia & emendatione conſtet, & publico ſcandalo prius ſatisfecerint. Occultos vero peccatores, ſi occulte petant, & non eos emendatos agnoverint, repellant: non autem ſi publice petant, & ſine ſcandalo ipſos præterire nequeant*. Ita Rituale Rom. (1)

CAPUT III.

De Miſſæ Sacrificio.

Quæſt. I. *An Euchariſtia eſt verum Sacrificium?*

Reſp. Affirm. Eſt de fide, ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. can. 1. 2. & 3. Ratio eſt, quia Sacrificium proprie dictum eſt oblatio externa ſubſtantiæ ſenſibilis, per ejus realem immutationem facta Deo in teſtificationem ſupremi dominii Dei in omnes creaturas, & harum ad eum ſubjectionis. At hæc omnia conveniunt Euchariſtiæ: nam per eam offertur Deo Corpus & Sanguis Chriſti, quæ ſunt ſufficienter ſenſibilia per ſpecies conſecratas, & per actionem ſacrificantis immutantur, quatenus per eam ponuntur Corpus & Sanguis ſub ſpeciebus corruptibilibus in ſtatu realiter diverſo, & inepto ad uſus naturales ac humanos corporis & ſanguinis, atque tendente ad deſtructionem ſeu deſitionem, quatenus ſpeciebus corruptis neceſſario ibi deſinunt eſſe Corpus & Sanguis Chriſti. Quæ quidem mutatio realis eſt deſtructio quædam moralis ſufficiens ad rationem Sacrificii, & æquivalens phyſicæ deſtructioni. Atque hæc oblatio fit ex inſtitutione Chriſti ad agnitionem ſupremi Dei in res omnes dominii, quod nempe ſit ipſe auctor ſupremus rerum omnium, dominus vitæ & necis, ad cujus gloriam omnia referri debeant. Et vero cum Sacrificium ſit actus religionis perfectiſſimus, quo Deo cultus ipſi ſoli proprius ac debitus exhibetur, non debuit eo carere vera ac perfectiſſima religio.

Nota. Sacrificium Miſſæ eſt ſimul, 1. Latreuticum ſeu honorarium, in quantum offertur Deo in agnitionem ſupremi ejus dominii. 2. Euchariſticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. 3. Propitiatorium, quatenus offertur, & valet ad remiſſionem peccatorum, & pœnæ eis debitæ. 4. Imperatorium, quatenus fit & valet ad impetranda a Deo beneficia.

Quæſt. II. *Quinam ſunt ſacrificii Miſſæ effectus?*

Reſp. 1. Ut propitiatorium, confert iis, pro quibus offertur, remiſſionem peccatorum mortalium & venialium quoad culpam, & pœnam temporalem peccatis condonatis debitam, ex Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. docente, *Sacrificium iſtud eſſe vere propitiatorium .... Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit*. Et, can. 3. *Si quis dixerit, Miſſæ Sacrificium ſoli prodeſſe ſumenti: neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit*. Producit autem immediate remiſſionem pœnæ temporalis, peccatis quoad culpam remiſſis, debitæ, idque plus aut minus pro voluntate Dei, & devotione ſubjecti. Remiſſionem vero peccatorum quoad culpam producit ſolum mediate, quatenus ejus intuitu conferuntur gratiæ actuales, quibus peccator, pro quo oblatum eſt, excitatur & perducitur ad pœnitentiam ſufficientem cum Sacramento in re vel in voto ſuſcepto ad juſtificationem. Quia tamen ſæpe homo iis gratiis reſiſtit, ideo non ſemper hic effectus obtinetur.

Reſp. 2. Ut impetratorium eſt, habet vim impetrandi omnia genera beneficiorum etiam temporalium, quatenus ad ſalutem conducunt, ſed ſecundum diſpoſitionem divinæ providentiæ: nam hoc ſacrificium continet Chriſtum, & ejus merita hanc vim habentia.

Obſ. 1. Hos effectus parit ſacrificium Miſſæ ex opere operato; quia non conferuntur ex opere operantis, & quia Chriſtus eſt non ſolum victima, ſed etiam offerens principalis. 2. Ut Miſſa ſpecialiter proſit uni potius quam alteri, requiritur applicatio a Sacerdote facta. Sufficit, ſi ante Miſſam adfuerit intentio eam applicandi tali, nec fuerit retractata. Ut autem is, pro quo offertur, accipiat gratias actuales, ſufficit ſi non habeat voluntatem contrariam. At ut recipiat remiſſionem pœnæ temporalis, requiritur ſtatus gratiæ, & ut peccata, quorum pœna remittitur,

(1) *Ex opere* de Synodo Diœceſ. *Lambertini l. 7. c. 11. §. 4.* nov. Edit. *habetur quod peccatori occulto publice Euchariſtiam petenti, non eſt deneganda, cum jus naturale ad famam id expoſtulet. At in* Inſt. Eccleſ. 89. § 2. *dicitur, quod occulte petenti, & noto Sacerdoti, aliunde quam ex Confeſſione tuto negatur. Si vero pariter aliunde, & ſimul etiam ex confeſſione ſciat, Sacerdos exprimere debet ſe habere ejus peccati ſcientiam ex certo loco, non tamen nominato eo, a quo ſcit, ſi ſub arcani naturalis ſigillo id acceperit. Si vero noverit rem tantum ex Confeſſione, perinde ſe gerat, ac ſi neſciverit, cum exigat arctiſſimum Confeſſionis ſigillum.*

Quoad vero publicos peccatores, qui publice Euchariſtiam petunt, repellendos eſſe ait ibid. §. 8. & de Sacrificio Miſſæ lib. 3. cap. 20. §. 4. *Publicus vero dicitur non ille tantummodo, qui talis declaratus eſt a Judice, ſed etiam qui per evidentiam facti, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari, talis habetur.*

tur, ſint ante remiſſa quoad culpam. 3. Ex communi ſententia offerri poteſt pro converſione infidelium & hæreticorum, & excommunicatorum, modo non nominentur in orationibus.

Quæſt. III. *An Sacerdotes teneantur aliquando celebrare?*

Reſp. Omnes tenentur jure divino ſub mortali. *Prob.* 1. Ex. Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis, ut Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. teſtatur, Chriſtus Apoſtolis eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit. 2. Quia Sacerdotes omnes in ſua ordinatione accipiunt non ſolum poteſtatem, ſed etiam munus & officium ſacrificandi per ſe illi adnexum, ex illo, Hebr. 5. *Omnis namque pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat ſacrificia*. At quiſque munus ſuſceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac, & uti poteſtate ſibi conceſſa in honorem Dei & utilitatem proximi, ut patet ex damnatione ſervi inutilis ob talentum abſconditum, Matth. 25. Quare S. Thom. 3. p. qu. 82. art. 10. ait, quod Sacerdos etiamſi curam animarum non habeat, *celebrare teneatur in præcipuis feſtis*. (1)

Tenentur etiam jure Eccleſiaſtico; nam Conc. Later. IV. c. *Dolentes*, de celebrat. inter peccata Sacerdotum recenſet, quod vix quater in anno celebrent, & addit: *Hoc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis inhibemus*. Et Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 14. ſic ſtatuit circa quoslibet Sacerdotes: *Curet Epiſcopus, ut ii ſaltem diebus dominicis, & feſtis ſollemnibus; ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent*. In Eccleſiis vero Cathedralibus, Collegialibus & Conventualibus quotidie celebrari Miſſa debet ſub mortali ſaltem ab aliquo, præſertim ex uſu Eccleſiæ vim legis habente, vel etiam ex fundatione.

Quæſt. IV. *Quando, quoties, ubi, & qua hora celebrare licet?*

Reſp. 1. Quolibet die celebrare licet, excepta feria ſexta majoris hebdomadæ; feria vero quinta & ſabbato ejuſdem Miſſa privata vulgo dici non poteſt, ſed unica publica ſeu ſollemnis in ſingulis Eccleſiis. Ita praxis Eccleſiæ decretis Pontificum firmata. In Diœceſi tamen Tullenſi plures celebrantur Miſſæ privatæ feria quinta, ut populus ſatisfaciat obligationi audiendi Sacrum eo die impoſitæ.

Reſp. 2. Non licet nunc plures Miſſas eodem die dicere, præterquam in Natali Domini, & in caſu neceſſitatis cum licentia Epiſcopi, dum idem Sacerdos duas habeat Parochias, ex c. 3. *de celebr.* & ex conſuetudine vim legis habente.

Reſp. 3. Secluſo privilegio non licet ſub mortali, ob materiæ gravitatem, celebrare niſi in loco conſecrato, vel auctoritate Epiſcopi benedicto, vel in oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, & per Epiſcopum deſignato. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 22. & c. 22. *de conſecrat.* diſt. 1. idque confert ad reverentiam tanto myſterio debitam, & ad fidelium devotionem augendam. Excipitur caſus neceſſitatis publicæ, dum Eccleſia eſt diruta, ne populus Sacro careat; vel deeſt, ut in caſtris, & in litore maris, cap. 30. ead. Immo nunc in mari celebratur ex licentia Papæ.

Reſp. 4. Jure communi, Miſſa non debet ante auroram abſolvi, nec poſt meridiem inchoari, ex Miſſali Romano, & conſuetudine generali. Excipitur 1. Miſſa Nativitatis Domini. 2. Caſus neceſſitatis conficiendi Euchariſtiam pro Viatico. 3. Ex conſuetudine, vel tacita licentia in pluribus locis hora antevertitur, vel differtur; & in hieme in gratiam opificum vel ſimilium pluribus horis ante ſolis ortum celebratur. Porro per auroram intelligitur prima lucis irradiatio, quæ excepto tempore utriuſque æquinoctii durat per horam cum dimidia, & aliquando per duas horas pro diverſis menſibus. Unde una hora & dimidia ante ſolis ortum ſacrificare licet. Dicunt multi, licere uno & altero quadrante poſt meridiem inchoare Miſſam, ex cauſſa rationabili, v. g. ob ſupplicationem, vel concionem publicam protractam ultra meridiem.

Quæſt. V. *Quænam requiruntur ad celebrandum?*

Reſp. Sub mortali requiritur, 1. Lapideum altare ab Epiſcopo conſecratum, fixum, aut portatile, tam amplum, ut hoſtiam & majorem partem calicis capiat, ut docet Miſſale Rom. Portatile amittit ſuam conſecrationem, cum nulla pars confracti lapidis calicem cum patena capere poteſt. Fixum ſuam perdit, cum per fractionem illam notabilem, tum etiam per ſeparationem e loco ſuo, ſive baſi. c. 3. *de conſecr.* Diſputant, an reliquiæ Sanctorum ſint neceſſariæ ad conſecrationem altaris, & an ſi loculus, ſeu ſigillum continens reliquias frangatur, aut auferantur reliquiæ, altare conſecrationem amittat.

2. In altari tres mappæ ab Epiſcopo, vel alio habente poteſtatem benedictæ; ſuperiori ſaltem oblonga, quæ uſque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata, quæ pro duabus habetur, ex Rubr. Miſſ. & ex c. 27. diſt. 2. de conſecr.

3. Calix & patena conſecrata ab Epiſcopo, vel alio ex privilegio Papæ, debent eſſe ex auro, aut argento, vel cogente paupertate, ex ſtamno, c. 44. & 45. de conſecrat. diſt. 1. & Miſſale Romanum ait: *Debet eſſe vel aureus, vel argenteus, aut ſaltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & ſimul cum patena itidem inaurata*. Calix amittit ſuam conſecrationem, ideoque non licet eo uti, 1. Dum cuppa calicis fixi ſeparatur a pede per fractionem; quia conſecratio cadit in totum calicem per modum unius indiviſibiliter: ſecus, ſi pes ſit tornatilis, nam tunc conſecratio cadit in ſolam cuppam. 2. Si interior cuppæ ſuperficies denuo inauretur; quia aliam habet ſuperficiem non conſecratam; quæ tamen debet eſſe conſecrata ob contactum immediatum Euchariſtiæ: idem dic de patena. Neutrum tamen amittit conſecrationem, etſi perdat paullatim aurum, quo inauratum eſt, quia id quod remanet erat conſecratum, neque ſi quis ea ſacrilege adhibuiſſet in uſus prophanos; vel ſi ab aurifice reſarciatur, modo nulla

fiat

(1) *Bened. XIV.* (de Sacrif. Miſſæ, *lib. 3. c. 1. n. 5. & ſeq.*) *varias elevavit opiniones a quibuſdam Scriptoribus propugnatas circa neceſſitatem celebrandi; uti* (*N. 76. & 80.*) *jam innuimus*

fiat fractio notabilis, aut mutatio ſuperficiei interioris cuppæ, vel patenæ: nam id nullibi jus ſtatuit.

4. Corporale lineum mundum, benedictum ab Epiſcopo, vel alio poteſtatem habente, ſufficiens ad commode continendum calicem & hoſtiam, c. 47. *de conſecrat.* diſt. 1. Item palla ſimiliter benedicta & linea, ſaltem qua parte calicem tangit, & purificatorium lineum.

5. Lumen, ex cap. ult. *de celebrat.* Ex Miſſali Romano, & conſuetudine requiruntur duo luminaria cerea: tamen in caſu neceſſitatis unum, immo juxta aliquos aliud lumen ex alia materia.

6. Crucifixus exculptus, niſi expoſitum ſit SS. Sacramentum.

✠ Benedictus XIV. in Epiſtola ad omnes Epiſcopos ditionis Eccleſiaſticæ Tom. 1. Bullar. p. 225. ait: Primo, *Illud permittere nullatenus poſſumus, quod Miſſæ Sacrificium in iis Altaribus celebretur, quæ carent Imagine Crucifixi, vel ipſa incommode ſtatuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis & exigua ſit, ut ipſius Sacerdotis, & Populi aſſiſtentis oculos pene effugiat.* Atque ſubdit, *certiſſimum eſſe, violari leges Eccleſiæ, ſi exigua ſolum imago Crucifixi præfigatur minori Tabulæ, vel ſtatuæ Sancti, qui ſuper additur.* Secundo, *ſine imagine Crucifixi, quæ pendeat e Cruce, rem divinam fieri non poſſe, niſi neceſſitas intervenerit.* Tertio non eſſe neceſſarium Crucifixum, *dummodo Crucifixus in majori Tabula Altaris, vel pictus, vel cælatus, primum locum obtineat, præ cæteris omnibus, quæ in eadem Tabula exprimuntur.* Quarto non ſufficere parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, juxta Decretum Cong. Sac. Rit. ann. 1663. *Crux parva cum Imagine Crucifixi poſita ſuper Tabernaculum, in quo aſſervatur incluſum SS. Sacramentum in Altari, non eſt ſufficiens in Miſſa, ſed poni debet alia Crux in medio candelabrorum.* Quinto, circa obligationem ponendi Crucem in Altari, in quo ſit SS. Sacramentum expoſitum, dum in eo celebretur, ait, ſervanda eſſe Decreta prudenter, ſapienterque edita a Sacr. Rit. Congr. nempe, *ut quælibet Eccleſia vel Diœceſis ſuam retineat conſuetudinem; ita ut nihil immutetur in ea Diœceſi, ubi Crux in Altari conſtitui ſoleat, dum Miſſa celebratur, etiamſi ſacra Euchariſtia publice proſtet: neque nova diſciplina excitetur in ea Diœceſi, ubi contraria hujuſce rei conſuetudo jampridem invaluerit.*)

7. Miſſale, nam eſt inſtrumentum neceſſarium; memoria enim labilis eſt, & non licet in actione tam ſacra ſe exponere periculo errandi, vel omittendi aliquid.

8. Veſtes benedictæ ab Epiſcopo, vel alio habente hoc privilegium, nempe amictus, alba, cingulum, manipulus, ſtola, & caſula: ita ut ſi quid horum deſit, omittenda ſit Miſſa: quia actio, quæ debito modo fieri nequit, potius omittenda eſt, quam indecenter exercenda (*a*). Iſta amittunt ſuam benedictionem per lacerationem ſeu fractionem, & imminutionem notabilem, per quam deſinunt eſſe apta ad uſum ſuum: ut ſi albæ manica ſeparetur, ſi cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum ſufficiat; nam hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad uſum proprium. Item totum cingulum manet benedictum & aptum, ſi antequam frangatur, remedium adhibeatur connexione fortiori partium, etiamſi per nodum. Secundum S. Antoninum & alios licet uti ſtola pro manipulo vel cingulo, & manipulo pro ſtola, ſi ſit ſatis longus, quando aliter fieri nequit; quia hæc omnia ſunt benedicta, & apta ad talem uſum. Si priuſquam figura veſtis deſtruatur, ad eam reficiendam aſſuantur paullatim aliqua, etſi ea non ſint benedicta, eadem veſtis moraliter benedicta manet, nam acceſſorium non tollit principale, ſed ejus naturam ſequitur; niſi tanta huic acceſſio fiat, ut poſſit pene novum cenſeri.

9. Miniſter, iſque maſculus, non femina ex Miſſali Rom. & c. 1. de cohab. cler. ibi: *Nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare.*

Hæc autem omnia requiruntur ſub mortali, ob Eccleſiæ præceptum, & univerſalem conſuetudinem vim legis habentem in re gravi, utpote pertinente ad reverentiam Euchariſtiæ, & debitum modum ſacrificandi, ſaltem ſi haberi poſſunt.

Quæſt. VI. *Quænam circa Miſſæ celebrationem obſervanda ſunt?*

Reſp. Sequentia 1. Nihil licet addere vel detrahere iis, quæ in Miſſali præſcripta ſunt, ut vetat Concil. Trid. ſeſſ. 22. & S. Pius V. in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit, ut Miſſa juxta ritum, modum ac normam Miſſalis Romani legatur, & ne quis in celebratione Miſſæ alias cæremonias vel preces, quam quæ hoc Miſſali continentur, addere vel recitare præſumat. Quod intellige, *ſalvis Eccleſiarum uſibus*: nam quædam diœceſes habent Miſſale proprium, & in aliquibus diverſum a Romano. Item Urb. VIII. mandavit in omnibus & per omnia ſervari ab omnibus

bus

(a) *Benedictio ſacrarum Veſtium utrum ab Epiſcopo ſimplici Sacerdoti committi poſſit, quæſtio eſt anceps inter ſcriptores. Inſignes tamen Epiſcopi facultatem hanc plerumque a Sac. Congr. petunt. Lambertinus.* Inſt. Eccl. 21 §. 9. & 10.

An benedicendum ſit Cingulum, Pluviale, & ſacra Pixis, quæſtio eſt anceps inter Doctores. Probabilior tamen cenſetur opinio, quæ benedictionem exigit, cum pro Pixide ſit peculiaris benedictio in Rituali. Ibid. §. 12.

Si ex veteri ſacro veſtimento novus alius diverſæ formæ conficiatur, ut ſi ex ſtola manipulus &c. benedictio iteranda eſt. Ibid.

Porro Epiſcopi titulares jus nullum habent conſecrandi ſacro Chriſmate vaſa ſacra, quia cum in his adhibendus ſit uſus Pontificalium, non datur illis hiſce uti in aliena Diœceſi. Ibid. §. 15.

Item Abbates Regulares benedicere Calices, & campanas pro uſu alienarum Eccleſiarum (poſſunt enim pro ſuis) negavit, Alexander VII. Decr. 27. *Sept. 1659. Conſulta Sacr. Congr. num potuerint indumenta ſacra benedicere pro alienis Eccleſiis, eo quia obtinuerint Indultum Apoſtolicum, reſponſum fuit, exhiberi illud Indultum authenticum ex Archivo Apoſtolico deſumptum, ac interim abſtinerent.* Ibid. §. 19.

bus ubique rubricas Miſſalis Romani, ut videre eſt initio ejuſdem Miſſalis. Quæ obligatio ex genere ſuo gravis eſt, cum ſit impoſita in virtute ſanctæ obedientiæ, & de re ad cultum divinum pertinente. Unde illam violare eſt mortale, vel veniale, pro quantitate, vel qualitate rei aut actionis omiſſæ vel mutatæ; gravis vero in Canone. Sic mortalis eſt omiſſio elevationis hoſtiæ conſecratæ, immiſſionis particulæ hoſtiæ in calicem, oblationis panis vel vini, Epiſtolæ vel Evangelii &c. In additione vero levitas materiæ raro locum habere poteſt, ob injuriam quæ infertur Eccleſiæ uſurpando poteſtatem ei propriam ſtatuendi ea, quæ ad ritum celebrandi pertinent, qui in Eccleſia uniformis eſſe debet, & ob periculum ſuperſtitionis ac erroris. Immo quæ de ſe venialia eſſent, ut v. g. ex negligentia omittere *Gloria in excelſis*, vel *Credo*, vel unum aut alterum *Sanctum* in Canone, vel aliquam cervicis inclinationem aut genuflexionem &c. Hæc, inquam, & ſimilia evadunt mortalia, ſi adſit contemptus, vel inde grave ſcandalum ſequatur; vel ſi fiant ex conſuetudine, aut habituali ac voluntaria indevotione ſeu negligentia, nam tunc adeſt contemptus ſaltem interpretativus. Item mortale eſt, aliquid vel leve omittere aut mutare, ex intentione errorem vel novum ritum introducendi: ut faciunt hujus ætatis novatores. Miſſæ ſecreta alta voce proferentes, & hoc ſuo facto damnantes Eccleſiæ Romanæ Ritum, contra Conc. Trid. ſeſſ. 21. can. 9. ubi ait: *Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars Canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe, anathema ſit.* Sacerdos vero qui tanta celeritate Miſſam celebrat, præſertim ex conſuetudine, ut vix integrum horæ quadrantem in ejus celebratione impendat, mortaliter peccat, tum propter gravem irreverentiam tanto Sacrificio illatam, tum propter populi ſcandalum, tum etiam propter contemptum ſaltem interpretativum, quaſi eſſet actio leviſſimi momenti, a qua ad alias graviores properandum ſit.

Hæc autem omnia ut diligenter vitentur meminerit Sacerdos horum Concil. Trid. verborum ſeſſ. 22. in Decr. de obſerv. & evit. in celebr. Miſſæ: *Quanta cura adhibenda ſit, ut Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis exiſtimare poterit, qui cogitarit, maledictum in ſacris litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum ac divinum a Chriſtifidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum myſterium, quo vivifica illa hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima fieri poteſt interiori cordis munditie & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis ſpecie peragatur ... Edicto & pœnis propoſitis caveant* (Epiſcopi) *ne Sacerdotes aliis quam debitis horis celebrent, ne vel ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, ac frequenti & laudabili uſu receptæ fuerint.*

2. Preces pro ſingulis veſtibus in Miſſali præſcriptæ nequeunt ſine peccato omitti, ex communi ſenſu & praxi piorum, eamque omiſſionem eſſe culpam venialem, docet ommunis ſententia; ſecus de precibus, quæ dicuntur *Præparatio ad Miſſam*, nam in Miſſalis proponuntur pro opportunitate Sacerdotis recitandæ, quod præceptum non ſonat.

3. Non licet celebrare tecto capite, c. 57. *de conſec.* diſt. 1. vel cum pileolo ſine licentia, eaque Papæ, ex Decr. Urbani VIII. in Miſſali; item ſine veſte talari & calceis, ex Miſſali Rom.

4. Tenetur Sacerdos perfecte ac integre tantum miniſterium exequi: proinde diligenter præcavere omnes defectus etiam accidentales. Si tamen aliquid omiſſum eſt non ita grave, ordinarie non eſt ſupplendum iterando aliquid, vel præpoſtero ordine dicendo, aut faciendo. Quia id ordinarie perturbationem & ſcandalum populi affert, & iſta accidentalia ad decorem, & revetentiam non juvant, dum non fiunt ſuo tempore, debitoque ordine. Si vero aliquis defectus ſubſtantialis circa materiam, vel formam, vel integritatem Sacrificii commiſſus ſit, debet ſuppleri; quia facere Sacrificium mutilum, & imperfectum eſt contra præceptum Chriſti. *Quod ſi valde probabiliter dubitat, ſe aliquid eſſentiale formæ omiſiſſe, iteret formam, ſaltem ſub tacita conditione.* Miſſale Romanum.

5. Numquam licet directe intendere mutilationem Sacrificii, ita ut non liceat ob metum mortis intentatæ conſecrare ſolum panem ad communicandum infirmum, prævidendo vinum defecturum: quia talis intentio, cum repugnet præcepto divino negativo, eſt intrinſece mala. At excuſant Sacerdotem, qui poſt conſecratam hoſtiam, ob evidens ac inopinatum & urgens mortis periculum eam conſumeret, & conſecratione calicis omiſſa fugeret: quia tunc non intendit, ſed ſolum permittit imperfectionem Sacrificii ob extremam neceſſitatem. Si tamen inde ſcandalum, vel contemptus religionis ſequeretur, teneretur ſacrificium perficere cum quovis periculo.

6. Miſſam inchoatem abrumpere non licet ſine juſta cauſſa, qualis eſt adminiſtratio Baptiſmi vel Pœnitentiæ in neceſſitate, Concio vel promulgatio edictorum Eccleſiæ ante oblationem &c. ut fert uſus. Qui autem Miſſam inchoavit, tenetur ſub mortali illam abſolvere, c. *Nihil* 7. q. 1. & c. *de conſec.* diſt. 1. niſi excuſetur ob impotentiam ſubito evenientem ex mentis deliquio, gravi infirmitate &c. Sed tunc ſi redire & proſequi nequeat, & conſecratio facta ſit, alius Sacerdos debet Sacrum perfieere, c. *Illud* 7. q. 1. nam ſacrificium non debet relinqui imperfectum. Immo tenetur Sacerdos ceſſare, ſi ante conſecrationem ſe culpæ mortalis reum, vel cenſura ligatum, vel non jejunum eſſe recordetur, & nullum timeatur ſcandalum. Quod ſi abſque gravi ſcandalo ceſſare nequeat, elicita perfecta contritione Sacrnm perficiat. Item ceſſare tenetur, ſi ante cœptum Canonem Eccleſia violetur, vel excommunicatus non toleratus ex ea egredi nolit. *Quod ſi timeatur incurſus hoſtium, vel alluvionis, vel ruina loci, ubi celebratur, ante conſecrationem dimittatur Myſſa: poſt conſecrationem vero Sacerdos accelerare poterit ſumptionem Sacramenti omiſſis omnibus aliis.* Miſſale Rom. *de defect.*

7. In requiſitis ad Sacrificium, indecentia & immundities notabilis eſt mortalis ob gtavem irreverentiam contra præceptum tum naturale divinum; quo

res

res ſacræ decenter ac reverenter tractari debent, ex Ritum Eccleſiaſticum, cap. ult. *de cuſtod. Euchar.* Ex Concil. Gener. Later. IV. ibi: *Præcipimus ut oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in Sacris ſordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis*. Unde ex Miſſali Romano veſtimenta Sacra *non debent eſſe lacera, aut ſciſſa, ſed integra, & decenter munda ac pulcra*. Contra quod graviter peccant ii, quibus incumbit horum cuſtodia, vel obligatio ea ſuppeditandi; & ſuperiores qui iſta non curant.

8. Linteamina & veſtimenta ſacra & vela detrita, & jam ad proprium uſum inepta, debent igne conſumi, & eorum cineres in piſcinam projici; nec licet ea in uſus profanos convertere, vel vendere, c. *Altaris*, de conſec. 1. Sicut nec ligna & lapides Eccleſiæ dirutæ, vel altaris; nam lex generalis eſt: *Semel Deo dicatum, non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum*. Reg. 51. jur. in 6. Vaſa tamen ſacra igne tranſmutata poſſunt ob neceſſitatem pauperum vendi, & ſic uſibus profanis deſervire. Quæ vero uſibus profanis deſervierunt, poſſunt in uſus ſacros, forma eorum mutata, converti: ſic Paganorum delubra in templa converſa ſunt.

9. Vas, in quo Euchariſtia aſſervatur, debet eſſe conſecratum, ex Miſſali Rom. præſcribente, ut hoſtiæ conſecrandæ ponantur vel ſupra corporale, vel in vaſe aliquo benedicto: & ideo extat ejus benedictio ſpecialis in Rit. Rom. cum aliis. Nam (ut ait S. Thom. 3. p. qu. 83. art. 3.) reverentia hujus Sacramenti exigit, ut a nulla re contingatur, niſi conſecrata. Idem dic de lunula, quæ debet eſſe ex auro, aut argento.

10. Sacra vaſa etſi vacua, quæ Corpus & Sanguinem Chriſti contingunt, vel Chriſmate uncta ſunt, tangere non licet laicis, nec feminis etiam religioſis, ſed ſolis miniſtris ſacratis, c. 41. *de conſec.* diſt. 1. c. *Sacratos*, diſt. 23. Quod ſi tangant ſine contemptu, ex communi ſententia erit ſolum culpa venialis: immo nulla, ſi ſubeſt aliqua neceſſitas, vel cauſſa honeſta. Quamdiu vero vaſa continent Corpus, vel Sanguinem Chriſti, nemo ſine mortali, præter Sacerdotem & Diaconum, poteſt ea contingere, ſine abſoluta neceſſitate, ex c. 26. diſt. 23. quia res eſt graviſſima. Iiſdem non licet corporalia & purificatoria tangere, antequam a Sacerdote, vel Diacono laventur, ex cap. 40. *de conſec.* diſt. 1. quia Corpus, vel Sanguinem Chriſti contingunt. Omnibus autem laicis licet alias veſtes & pallas benedictas tangere cum debita reverentia; quia Euchariſtiam immediate non contingunt, nec ſacro Chriſmate unctæ ſunt.

Quæſt. VII. *Quænam obſervanda ſunt circa ſtipendium Miſſarum?*

Reſp. Sequentia, 1. Licet ſtipendium juſtum pro Miſſa accipere, non quidem ut pretium, quod eſſet ſimoniacum; ſed in ſuſtentationem: nam æquum eſt, ut qui in commodum alterius occupatus eſt, ab eo ſuſtentetur, habita ratione temporis, quo ſic occupatur, & ſtatus occupati. Stipendium autem juſtum eſt illud, quod lege, vel conſuetudine approbata conſtitutum eſt: nam licet ſtipendium illud non ſit vere pretium, tamen ſervat proportionem pretii, quatenus in ea ſervanda eſt ratio juſtitiæ. Sicut ergo illud eſt juſtum pretium, quod eſt lege taxatum, vel communiter conſuetudine receptum, ita etiam ſtipendium. Quare qui amplius exigit, vel accipit, tenetur reſtituere; cum ille exceſſus non ſit debitus, nec ſponte ac liberaliter dari cenſeatur. Hinc ſi quis amplius ultro offerat ex ignorantia juſti ſtipendii, monendus eſt: ſi vero taxationem noverit, cenſetur exceſſum liberaliter dare.

2. Cum datur ſtipendium, ut celebrentur Miſſæ in tali numero, in tali loco, vel tempore, pro tali cauſſa &c. Hæc omnia ex juſtitia ſervari debent: nam dans non vult transferre dominium ſtipendii, niſi ſub hac conditione: & alter recipiens, hoc ipſo ſe obligat ad id omne, quod petitur. Hinc peccat graviter Sacerdos, ſi diu differat: nam interea magno ſpirituali fructu injuſte privat eos, quorum debitor eſt. Immo tenetur ad reſtitutionem, ſi ideo Miſſa non profuerit ad ſpecialem intentionem ejus qui ſtipendium dedit, v. g. ad aliquem ſucceſſum, cujus occaſio ante celebrationem perierit, nam defraudavit intentionem ob quam ſtipendium datum eſt. Idcirco non ei licet plura ſtipendia accipere pro totidem Miſſis, quas prævidet non poſſe celebrare, niſi poſt longum tempus, ſi offerens expreſſe in id non conſentiat; nam alioqui ſæpe contingeret, illas non poſſe amplius dici propter cauſſam ab offerente intentam, v. g. pro infirmo, qui ante morietur, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, pro aliquo alio beneficio, quod poſtea obtineri non poterit.

3. Non licet anticipate dicere Miſſam pro iis, qui ſibi primum offerent ſtipendium. Nam 1. ideſt contra uſum Eccleſiæ, & prohibitum a Sac. Cong. Cardin. auctoritate Pauli V. 2. Dans ſtipendium intendit, ut poſt datum Miſſa ſibi applicetur: tum quia ſæpe alias non poteſt obtineri finis intentus: utcum petitur in remiſſionem peccatorum poſtea commiſſorum; tum ut melius ſe diſponat ad effectum ſacrificii accipiendum. 3. Deus ſicut neque remunerat anticipate ex his, quæ prævidet futura, ita nec confert anticipate effectum Sacramenti, aut ſacrificii.

4. Qui ſtipendium majus ſolito pro Miſſis accepit, tenetur integrum dare iis, quibus Miſſas celebrandas committit, nec poteſt partem ſibi retinere. Nam 1. Sine juſto titulo partem illam retineret; nam non ei gratis ac liberaliter donata eſt, ſed intentio dantis eſt, ut celebrans totum ſtipendium recipiat, cui proinde totum debetur. Nec accipiens comparavit illius ſtipendii dominium, niſi cum obligatione, ut vel ipſemet ſacrificet, vel alteri ſacrificanti pro ſuſtentatione ſtipendium largiatur. 2. Hoc ſapit turpe lucrum. 3. Urbanus VIII. id expreſſe vetuit decreto *Cum ſæpe*: & Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem: *Poſt decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta*.

5. Non licet pro una Miſſa accipere plura ſtipendia, nec pluribus acceptis licet una Miſſa ſatisfacere: nam qui dant ſtipendia, intendunt tot pro ſe fieri, & ſpecialia ſibi applicari ſacrificia, & ſolum ſub hac tacita conditione dant. Ideo Alexand. VII. damnavit hanc propoſitionem: *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere; & ſacrificium unum offerre, neque etiam contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram*. Quamvis enim unius Miſſæ valor ſit infinitus ſecundum rem quam continet, nempe Chriſtum & ejus merita, eſt tamen limitatus ſecundum applicationem. Chriſti enim merita, quamvis infinita, non applicantur ſecundum ſui infinitatem, ſed finito modo, quem Deus definivit.

Immo qui ſtipendia diverſa ſingula juſto minora, ſive ab uno, ſive a pluribus accepit pro pluribus Miſſis, non poteſt illa ad juſtum pretium reducere, & per pauciora ſacra ſatisfacere: nam hoc ipſo quod acceptat ſtipendia minora, cenſetur juri ſuo cedere, & reliquum condonare; taciteque promittit ſe totidem Sacra dicturum. Sed gravis eſt obligatio ſervandi pacta, alias rueret fides in ſocietate humana. Unde Sac. Congr. auctoritate Urbani VIII. ſibi ſpecialiter attributa præcepit Sacerdotibus, ut tot Miſſas pro pluribus ſtipendiis incongruis celebrent, quot pro illis præſcriptæ ſunt, *ita ut alioquin ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quin immo graviter peccent, & ad reſtitutionem tenentur*, in Bullario tom. 4. pag. 88. quia nempe ſtipendium ſub hac conditione ac onere datum & acceptum eſt.

6. Qui ab aliquo ſtipendium accepit, non ei licet ab altero quidquam accipere, ut ei applicet in eadem Miſſa eam fructus partem, quæ ipſi Sacerdoti contingit. Nam 1. Hoc repugnat praxi Eccleſiæ, & ſenſui ac intentioni fidelium. 2. Hoc ipſo quod Sacri applicatio alteri debita eſt ex juſtitia, ex debiti ſunt omnes fructus, quorum eſt capax. 3. Fructus ille nequit alteri applicari. 4. Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem: *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem: idque poſt decretum* Urbani VIII.

7. Sac. Cong. confirmante Urbano VIII. declaravit, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Miſſas celebrare, ratione beneficii, ſeu cappellæ, legati, aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere*, in Bullario, tom. 4. p. 61. Et vero alias acciperetur duplicatum ſtipendium pro una & eadem Miſſa; nam fructus beneficii habent rationem ſtipendii. Hinc Canonici & Cappellani tenentur applicari fundatori ſoli Miſſas, quas ex fundatione tenentur celebrare, talis quippe fuit intentio fundatoris, etiamſi eam non expreſſerit. Nam hæc eſt praxis communis, quæ eſt optima fundationum ſicut legum interpres; & ubi aliud non conſtat, præſumptio eſt pro fundatore: in dubio enim quiſque præſumitur ſibi optime conſulere voluiſſe.

✠ His quæ de Sacrificio Miſſæ ab Auctore ſunt expoſita, addenda nonnulla ſunt, quæ a S. M. Benedicto XIV. vel definita ſunt, vel clarius explicata.

Conſt. 22. inc. *Quanta cura* tom. 1. Bullarii *p.* 56. ſub pœna cenſurarum, quarum abſolutio Romano Pontifici reſervatur, prohibentur mercimonia ſuper eleemoſyna Miſſarum, hoc eſt, qui eleemoſynas colligunt in iis locis, in quibus ſtipendia, ſive eleemoſynæ pro Miſſis ſunt pretii majoris; Miſſas vero celebrare curant in locis, in quibus pro minori pretio celebrari ſoleant: ſi Laici ſint, excommunicationem; ſi vero Clerici, vel Sacerdotes ſuſpenſionem a ſolo Romano Pontifice abſolvendam incurrant.

In lib. v. de Synodo Diœc. cap. VIII. *n.* 6. legitur, quod Patres Concilii Toletani, ad coercendam Sacerdotum avaritiam, an. 1324. vetuerunt, ne ullus Sacerdos quidquam, vel minimum, pro Miſſa, ex pacto exigeret, ſed eleemoſyna contentus eſſet, qui ei ſponte offerretur. Et *n.* 10. quod Epiſcopi, ut Trid. Conc. obtemperent, atque importunas, & immoderatas eleemoſynarum exactiones impediant, debent in ſua quiſque diœceſi Miſſarum ſtipem taxare. ultra quam nemo quidquam exigere valeat.

Cap. autem IX. *n.* 2. Porro ſi ultra eleemoſynam ab Epiſcopo taxatam, plus Sacerdos celebraturus exigat, non ſolum peccat contra legem Eccleſiæ, verum etiam juſtitiam commutativam lædit: quibus additur, quod ex decr. Sacr. Congreg. Conc. etiam Regulares taxæ ſtare debent ab Epiſcopo conſtitutæ. Vide duo citata capita, & c. X. in quibus plura tractantur erudite.

Vide item lib. VII. cap. 60. 64. & 70. in quibus inter alia docetur. Primo. Non eſſe permittendum, ut quiſquam Miſſam celebret capite cooperto, ne coma quidem fictiria c. 60. *n.* 1. Secundo Miſſæ Parochiali diebus feſtis intereſſe olim fideles debuiſſe; nunc vero cuique integrum eſſe, Miſſam audire quocumque die in quacumque Eccleſia, atque ita ſatisfieri præcepto, dummodo non in Cappella, aut Oratorio privato audiatur c. 64. *n.* 3. *ad* 12. Tertio, Miſſas, pro quibus celebrandis in determinata Eccleſia oblatæ ſint eleemoſynæ, poſſe ex indulto Epiſcopi in alia Eccleſia celebrari, ſi nequeant in illa c. 70. *n.* 4.)

8. Sacr. Congreg. apud Fagnanum declaravit, eum, qui accepit ſtipendium ad celebrandam Miſſam pro mortuo, & aliud ſtipendium ad celebrandum pro alio, v. gr. infirmo, non ſatisfacere unica Miſſa utrique obligationi, applicando fructum ſatisfactorium mortuo, & imperatorium infirmo. Et vero cum Miſſa pro aliquo celebrari debet, ei totus fructus cujus eſt capax, applicari debet. Fructus autem impetratorius prodeſt mortuis: nam pœnæ peccatis debitæ remitti poſſunt, non ſolum per modum, ſeu viam ſatisfactionis, ſed etiam per modum impetrationis.

9. Obligatus ad celebrandum in tali Eccleſia, vel altari (*), peccat mortaliter ſi ſine juſta & gravi cauſſa alibi celebret; quia in re gravi defraudat fundatorem, vel dantem ſtipendium. *Neceſſe eſt ut defuncti diſpoſitio modis omnibus conſervetur*, ait S. Gre-

(*) *Quoad Altaria privilegiata, definiri ſolet in Brevibus numerus Miſſarum quotidie in Eccleſia celebrandarum; ſi forte accidat, ut aliquibus diebus numerus iſte Miſſarum deſit, dummodo ſæpius in hebdomada tot Miſſæ celebrentur, quot privilegium illud exigit, id non ſufficere declaravit Sacr. Congr. die* 11. *Septembris* 1694. *Decretumque illud approbavit Innoc. XII. ex quo reſultat neceſſarium eſſe ſin-*

Greg. epiſt. 26. l. 9. Quod ſi Capellanus impediretur a celebrando per paucos dies, juxta multos non tenetur ſupplere per alium, vel compenſare; quia non præſumitur hanc fuiſſe mentem fundatoris, cum nequidem famulis ob eam cauſſam ſtipendium minui ſoleat. Secus, ſi pluribus diebus ſit impeditus.

10. Beneficiatus non poteſt propria auctoritate imminuere numerum Miſſarum olim conſtitutum, etiamſi ob imminutionem redditiuum, vel valoris pecuniæ non accipiatur ſtipendium ſufficiens. Sed recurrendum eſt ad Epiſcopum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 4. immo ad Papam, ex decreto Urbani VIII. ubi illud viget.

Quæſt. VIII. *Quænam obſervanda ſunt circa Eccleſiæ pollutionem, reconciliationem, & exſecrationem?*

Reſp. 1. Eſt mortale celebrare Miſſam, vel officia divina, vel mortuum ſepelire in Eccleſia polluta nec reconciliata, vel interdicta, vel exſecrata: quia eſt contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi ad religionem pertinente. Nulla tamen ideo contrahitur cenſura, vel irregularitas, cum nulla ſit in jure expreſſa. Hinc ſi Sacerdote celebrante Eccleſia notorie polluatur, tenetur intermittere Miſſam, ſi nondum Canonem inchoavit: nam hoc inchoato debet perfici Miſſa. Ita Miſſale Rom. Jam enim poſita eſt proxima præparatio ad conſecrationem.

Reſp. 2. Eccleſia polluitur, ſeu violatur, ita ut indigeat reconciliatione. 1. Per injurioſam humani ſanguinis effuſionem, quæ vox copiam ſanguinis indicat, cap. ult. *de conſec. Eccleſ.* & cap. unic. eod. tit. in 6.

2. Per homicidium voluntarium & injurioſum, licet factum ſine effuſo ſanguine, ut per venenum, ſtrangulationem &c. c. 4. *de conſec.* & can. 29. de conſecr. diſt. 1. Unde non polluitur Eccleſia ob inculpabilem occiſionem, ut ſi fiat ab homine mente capto. Requiritur autem ut vulnus ſit receptum in Eccleſia: unde ſi quis extra percuſſus, ad eam confugiat, ibique moriatur, vel ſanguinem plurimum effundat, non polluitur. At polluitur ſi vulnere ibi accepto, ſaucius foras exeat, & extra Eccleſiam moriatur, vel ſanguinem effundat, vel ſi vulneretur in Eccleſia ab exiſtente extra eam jactu lapidis, vel exploſione catapultæ.

3. Per qualemcumque humani ſeminis effuſionem voluntariam, cap. ult. *de conſec. Eccl.* & c. 20. *de conſec.* diſt. 1. Etiam ſecundum omnes per actum conjugalem: nam verba legis generalia ſunt; *& ubi lex non diſtinguit, neç nos diſtinguere debemus.*

4. Per ſepulturam excommunicati non tolerati, art. 7. *de conſec. Eccl.* Secundum multos non polluitur ob ſepulturam hæretici notorii, in locis ſcilicet, ubi hæretici Catholicis permixti tolerantur, ſi non ſit nominatim denuntiatus; quamvis illicita ſit, ex c. 2. *de hæret. in 6.*

5. Per ſepulturam Infidelis non baptizati, c. 27. & 28. *de conſec.* diſt. 1. & proinde infantis non baptizati, contra aliquos hoc de infante negantes: quamvis omnes fateantur eſſe mortale illos ibi ſepelire, & inde cadavera illa, ſi poſſint, extrahenda eſſe; nam eſt vere infidelis non baptizatus.

Obſ. 1. Nomine Eccleſiæ quoad hunc effectum non intelligi Oratoria in domibus privatis etſi ab Epiſcopo deſignata ad celebrandum: nam jura loquuntur ſolum de Eccleſiis. At ſecundum varios intelliguntur loca publica, ut eremitoria aliqua, hoſpitalia, & ſimilia, quæ nec conſecrata, nec benedicta ſunt, ſed deputata ab Epiſcopo ad hoc ut in iis publice celebretur, in quibus nequeunt corpora infidelium ſepeliri; quia hæc loca comprehenduntur nomine Eccleſiæ, cum ita communiter appellantur. At quælibet Eccleſia, etſi nec conſecrata, nec benedicta, ſecundum illos polluitur, ex c. ult. *de conſec. Eccl.* 10. *de immunit. &c.* 2. Cœmeterium benedictum polluitur iiſdem modis, quibus Eccleſia, ita ut mortale ſit in eo ſepelire: & eodem modo reconciliatur.

3. Uterque locus non indiget reconciliatione, quæ eſt actus publicus, niſi factum publice conſtet; & notorium ſit; ita ut nulla tergiverſatione celari poſſit; nec ſufficit quod per duos, vel tres teſtes probari queat.

4. Etſi iſti actus ſint occulti, ſunt tamen vere ſacrilegia, utpote ab Eccleſia prohibiti ob reverentiam loco ſacro debitam. Et vero ſi illi actus poſtea fiant notorii, Eccleſia eget reconciliatione. ergo ante notorietatem jam erant ſacrilegi & contra prohibitionem Eccleſiæ; non enim tales incipiunt eſſe, dum publici fiunt. *Ita communiter.*

5. Eccleſia non cenſetur polluta, ſi aliquid ex dictis contigerit ſupra Eccleſiæ fornicem vel tectum, vel in cameris adhærentibus, in turri, vel ſubterraneo ſpecu, qui non ſit ad ſepulturam, vel ſecundum multos in Sacriſtia. Quia hæc non pertinent ad Eccleſiæ corpus, nec cultui divino deputantur: ac proinde tunc non committitur ſacrilegium. Secus de cappellis, quia ſunt partes Eccleſiæ, & ad ſacrificium deſtinatæ ſunt.

6. Polluta Eccleſia polluuntur ſimul altaria, immo & cœmeterium, ſi ſit ei contiguum. Quia acceſſorium ſequitur conditionem principalis, ex reg. 42. jur. in 6. Secus, ſi ab ea remotum fuerit. At polluto cœmeterio, non ideo polluitur Eccleſia: nam minus non trahit ad ſe majus, nec acceſſorium principale, c. ult. *de conſec. Eccl. vel Alt. in 6.*

Reſp. 3. Eccleſiæ pollutio tollitur ejuſdem reconciliatione. Si fuerit tantum benedicta, poteſt reconciliari cum aqua benedicta communi per ſimplicem Sacerdotem ex licentia Epiſcopi. Si conſecrata ſit, reconciliari poteſt a ſolo Epiſcopo, c. 9. *de conſec. Eccl.* idque ritu in Pontificali præſcripto (*).

Porro non reconciliatur præciſe per celebrationem Miſ-

ſingulis diebus numerum Miſſarum definitum. Lambertini *Inſt. Eccl.* 56. §. 16.

Ibidem etiam habemus, quod Indulgentiæ Altaris cum definito numero Miſſarum, ſi forte accidat tempore Adventus, & Quadrageſimæ, ut in Regularium Eccleſiis impleri non poſſit numerus, remanent ſuſpenſæ. Reliquis anni diebus, ſi forte id raro contingat, non remanent ſuſpenſæ, ſicut nec remanent, ſi ob infirmitatem Sacerdotum tam ſecularium, quam Regularium, raro tamen id contingat. Ita Sac. Congreg. die 30. Julii 1706.

(*) *Conſecratas Eccleſias atque pollutas nemo præter*

Miſſæ, etiam bona fide factam: *ita Delugo, Azorius, Layman, & alii.* Tum quia per illam Eccleſia non conſecratur. Tum quia conſecratio & reconciliatio, cum ſint jure canonico inſtitutæ, debent fieri per ritus a canonibus præſcriptos: at nullus canon iſta per celebrationem Miſſæ perfici ſtatuit.

Reſp. 4. Eccleſia exſecratur, ſeu amittit ſuam conſecrationem, ita ut denuo conſecrari debeat, ſi partes Eccleſiæ ſecundum majorem partem deſtruantur, aut corruant; vel omnis eorum cruſta, aut major ſaltem pars ſimul auferatur, ex can. 20. *de conſec.* diſt. 1. juncto cap. *Ligneis*, de conſecrat. Secus, ſi parietes paullatim & ſucceſſive deſtruantur ac reficiantur; quia ſemper manere cenſetur idem numero templum: modo tamen pars, quæ additur, non ſit major, quia id quod majus eſt cenſetur ad ſe trahere quod minus eſt. Neque ſi tectum ſolum corruat, quia conſecratio eſt potiſſimum in parietibus, & exterioribus cruſtis, ubi linitio & cruces fiunt, ex cit. *Juribus*. Porro exſecrata Eccleſia, non ideo exſecrantur altaria, nec viciſſim.

APPENDIX

De Orientalis Eccleſiæ circa Euchariſtiam diſciplina.

§. I. *De Materia.*

MAteriam Euchariſtiæ Orientales omnes fatentur eſſe panem triticeum (Artorytæ enim ſive caſeum, vel lac cum pane adhibentes jam fuere ab univerſa Eccleſia damnati Conc. Carth. III. & Conſtant. ann. 680.) ac vinum de vite: diſſident vero tum a Latinis tum invicem circa panis qualitatem. Nam eorum plerique ſolo fermentato, nonnulli vero cum Latinis azymo pane utuntur. Primum dicemus de iis, qui azymum adhibeat, tum de aliis. Azymo pane utuntur Æthyopes ſive Abiſſini feria quinta in cœna Domini, ut Chriſtum imitentur, qui in Azymis Euchariſtiam confecit. Ita rem narrat Ludolf. in comment. hiſt. Æthyopiæ, ac quidam Presbyter e Provincia Zeva Regni Æthyopiæ, & Monachus Ordinis S. Antonii, in declaratione coram ampliſſimis Cardinalibus facta ann. 1594. interrogatus, *an Æthyopes celebrent in pane fermentato, vel in azymo; & quid ſentiant de celebrante in azymo? Reſpondit, Æthyopes in fermentato celebrant, & illi, qui in azymo celebrant, conficiunt etiam. Et nos in tota Æthyopia feria quinta in cœna Domini ſingulis annis in hujus rei memoriam in azymi celebramus.*

Chaldæi, qui in Malabaria ſunt, ex quo Latini in illas regiones penetrarunt, azymum adhibere ſolent. In Concilio Diamperienſi an. 1599. ſtatutum fuit, ut in azymo tantum conſecrarent, ac etiam antea. teſte Joſepho Indo *navig. novis orbis c.* 144. dum id conſequi poſſent, azymo utebantur, hoc eſt, dum in Latinorum Eccleſiis celebrarent, ut ſcribit Aſſem. tom. 3. Bibl. Orient. p. 2. pag. 290. Ex Græcis Monachi Cryptæ Ferratæ, & Presbyteri Collegiatæ S. Mariæ *de Graſco* nuncupatæ ex pontificia diſpenſatione azymum panem adhibent.

Apud Armenos, & Maronitas azymorum uſus vetuſtiſſimus eſt. Non deſunt Auctores, qui cenſeant per plura ſæcula, tum in Occidente, tum in Oriente promiſcuum fuiſſe azymi ac fermentati uſum, ac Armenos, & Maronitas ex iis eſſe, quibus ab antiquo placuit azymum potius ad Chriſti imitationem, quam fermentatum adhibere. Sed, ut ut ſe res habeat, certum eſt, Armenos, & Maronitas a mille & amplius annis azymum adhibere. Galanus tom. 1. Conc. Eccl. Armen. de Joanne Armenorum Patriarcha ſcribit: *Hic juſſu Homaris Saracenorum Ducis, & auxilio Caliphæ Babylonis Synodum congregavit in urbe Monaſcherti in confinibus Halicaniæ Provinciæ; ubi convenientibus cum Armenis ſex Aſſiriis Epiſcopis definita fuit in Chriſto una natura, una voluntas, & una operatio, fueruntque a ſacris ablata myſteriis fermentum & aqua.* Conſtat vero Homarum Saracenorum ducem regnare cœpiſſe an. 634. atque occupata Arabia, Damaſco, Hieroſolyma, ac tota Aſſiria, obiiſſe an. 644. quamobrem jure atque merito conjicimus, circa an. 640. antedictam Synodum fuiſſe coactam. Igitur pluſquam quinquaginta annos ante Trullanum Concil. an. 692. celebratum, decretum de uſurpandis azymis ab Armenis editum fuit. Brunus vero opinatur ſex illos Aſſirios Epiſcopos, qui Synodo ſupranominatæ interfuere, uſum conſecrandi in azymo apud Maronitas ſtatuiſſe. Quamquam in Trullana Synodo can. 32. damnati ſunt Armeni, quod aquam cum vino in ſacro calice non miſcerent; tamen ob azymi uſum non fuere reprehenſi, vel quia Patribus illis exploratum erat plures alias Eccleſias azymum tunc conſueviſſe uſurpare, vel quod norint facile reſpondere potuiſſe Armenos, id ſe ſtatuiſſe, ut Chriſtum, qui in azymo Euchariſtiam inſtituit, imitarentur, ut ait Brunus diſſert. de Liturgia Armenorum. Neque id mirum videri iis poterit, qui animadvertant Photium. qui multo leviora Latinis objecerat, nullam circa azyma moviſſe litem. Nam ex Rabano Mauro qui ante Photianum ſchiſma, quod cœpit an. 866. e vivis exceſſit, ſcilicet an. 856. & ex Alcuino, qui eodem ſæculo vixit, exploratum eſt, Latinam Eccleſiam Photii ætate azymo pane uti conſueviſſe. Photius vero id in Latinis non reprehendit, quod ea, qua pollebat antiquitatum Eccleſiaſticarum eruditione, apprime cognoſceret, antiquam hanc Latinorum conſuetudinem graviſſimis fuiſſe rationibus obnoxiam, ac totius Eccleſiæ judicio & Chriſti exemplo comprobatam.

Sed poſt duo circiter ſæcula Græci rerum Eccleſiaſticarum imperiti odio illo, quod in dies in eiſdem erga Latinos creſcebat, incitati, azymorum uſum damnare cœperunt. Michael Cærularius Patriarcha Conſtantinopolitanus omnium primus Latinorum azyma

ter Epiſcopum Diœceſanum reconciliare poteſt, nec fas eſt id muneris demandare Presbytero, quamquam cum aquam ab Epiſcopo benedicta. Si tamen Eccleſia non fuerit conſecrata, ſed tantum benedicta, facultas dari poteſt, ut per ſimplicem ſacerdotem, adhibita tantum aqua luſtrali, Eccleſia polluta reconcilietur. Lambertinus de Syn. Diœc. lib. 23. c. 15. §. 2. nov. edit.

ma damnavit, ineptamque eſſe Euchariſtiæ materiam conſtituit; atque eodem fere tempore duo illa adverſus Armenos prodiere ſcripta, quæ refert Cotelerus in notis ad Conſtit. Apoſtol. lib. 11. c. 14. & lib. 5. cap. 13. quorum alterum, quod ſancto Niconi tribui ſolet, inſcribitur, *de impiæ peſſimorum Armenorum Religione*: alterum vero *Renunciatio Hæreticorum Armenorum, quomodo debeant anathematizari, cum ad fidem Orthodoxam redeunt*, in quibus operibus Armeni ob azymorum uſum damnantur. Si conjecturis uti velimus, haud difficile nobis erit, hujuſmodi Græcorum erroris originem detegere, atque explicare. Cum can. 70. ex iis qui Apoſtolorum nomine circumferuntur, can. 11. Trullanæ Synodi, aliiſque Orientalis Eccleſiæ canonibus, Orthodoxi azyma a Judæis accipere, ac Judæorum azyma comedere prohibeantur, ab hujuſmodi prohibitione Græci rerum Eccleſiaſticarum imperiti, dum immoderato quodam ſtudio reprehendi ac damnandi Latinos ferrentur, occaſionem nacti ſunt damnandi azymorum uſum, ac ſtatuendi, azyma ineptam eſſe Euchariſtiæ materiam. Liquet id ex nota, quam XI. Trullanæ Synodi canoni adjecit Matth. Blaſt. Quamquam ea quæ expoſita ſunt ſatis ſuperque oſtendere videantur, utramque Eccleſiam cenſuiſſe ſemper aptam eſſe Euchariſtiæ materiam triticeum panem, ſive is azymus ſit, ſive fermentatus: tamen ut clarior fiat orthodoxa hac de re fides in Florent. Synodo inculcata, per hæc verba, *definimus in azymo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici: Sacerdoteſque in alterutro ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis, ſive Orientalis conſuetudinem*, paucis demonſtrabimus adverſus Photianos ac Syros Neſtorianos nonnullos, etiam panem azymum aptiſſimam eſſe hujus Sacramenti materiam.

Primum, quia panis ille, quem univerſa Eccleſia ſemper habuit pro apta Euchariſtiæ materia, aptiſſima eſt hujus Sacramenti materia. At ita ſe habet azymus panis, ipſius enim uſus antiquus eſt in nonnullis Orientalibus Eccleſiis, ut ſupra oſtendimus, antiquior vero in Eccleſia Latina; non ſolum enim conſtat ex Rabano Mauro, & Alcuino ſupra citatis ante 8. ſæculum omnium Latinorum Eccleſias in Azymo celebraſſe; ſed Leo Papa IX. in Epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum Archiepiſcopum ſcripta an. 1054. cap. 5. ſcribit: *Ecce jam poſt mille ac ferme viginti a Paſſione Salvatoris Noſtri annos incipit per vos diſcere Romana Eccleſia, qualiter memoria paſſionis ſit recolenda*: & Cardinalis Humbertus, *Veſtra duplicitas ſuo fermento contenta Romanæ, & Latinæ ſimplicitati azymum extorquere nequit*: & infra *a prima ſcilicet Eccleſia ad hæc moderna tempora, ſicut ab Apoſtolis accepit, fideliter retinuit*. Similia habent Greg. VII. & Innoc. III. de Myſt. Miſſæ cap. 3. ubi ait, *ab ipſis ergo Beatis Appoſtolis Petro & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos cuſtodit, hunc Sacrificii ritum accepit Romana Eccleſia, quem hactenus inviolabili cultu ſervavit*. Nec ante Michaelem Cærularium, qui furore potius incitatus, quam ratione ductus, azyma damnavit. Scriptorem invenire eſt aut Latinum, aut Græcum, qui azymorum uſum improbaverit: quod quidem argumentum eſſe videtur luculentiſſimum, ante Michaelem utramque Eccleſiam azymi ac fermentati uſum juxta Eccleſiarum conſuetudinem approbaſſe.

Deinde quis neget, panem, quo uſus eſt Chriſtus, dum Euchariſtiam inſtituit, aptiſſimam eſſe hujus Sacramenti materiam? Conſtat vero Chriſtum in azymo conſecraſſe ex ipſa circumſtantia, in qua Sacramentum inſtituit: ad veſperam enim primi menſis diei 14. dum Judæi Paſcha celebrant, nefas erat fermentatum panem uſurpare. Nam Exodi 12. v. 15. hæc habentur: *Septem diebus azyma comedetis; in die primo non erit fermentatum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illius de Iſrael, a prima die uſque ad diem ſeptimum*: atque aliunde ex Evangelio liquet Chriſtum Paſcha celebraſſe ut Legem adimpleret. Negari autem nequit, Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiam in cœna illa, quam habuit cum diſcipulis prima die azymorum ad veſperam: nam Marci 14. v. 12. *Primo die azymorum, quando Paſcha immolabant*, ſive ut legit Syriaca verſio, *quando ſacrificabant Judæi Paſcha, dicunt ei diſcipuli: quo vis eamus & paremus tibi, ut manduces Paſcha*? Et v. 24. *manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedixit, & dedit eis*, & ait, *ſumite: Hoc eſt Corpus meum*. Lucas vero c. 22. v. 7. ait? *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha*, & poſtea ſubdit, *cum facta eſſet hora*, hoc eſt juxta Legis præſcriptum, *diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo*, ac deinde, *& accepto pane gratias egit, & fregit &c.* Igitur Chriſtus panem accepit, voluitque eſſe corpus ſuum, quem Judæi adhibebant, dum die prima azymorum Paſcha celebrarent; panis autem hujuſmodi erat azymus, ut eſt ex Scriptura manifeſtum.

Denique Chriſtus Dominus Euchariſtiæ materiam voluit eſſe panem; panis autem nomine venit tum azymus, tum fermentatus. Nam ut omittam quod pluribus probatum eſt ex Cornelio Celſo, Plinio, Galeno, aliiſque antiquis profanis Scriptoribus, illis temporibus communem & vulgarem panem fuiſſe ſive azymum, ſive fermentatum; Ex ipſa Scriptura patet, nomine panis tum azymum tum fermentatum venire: ſic Geneſeos 18. verſ. 6. & 19. verſ. 3. panes, quos apud Abraham & Loth dicuntur Angeli comediſſe, quinque infermentati erant, appellatos legimus, *panes ſubcinericio* ἄρτος ἄρτος. Ac paſſim eadem Scriptura panes propoſitionis commemorat, eoſque græca voce τίφνος deſignat, quod ex Levitici 11. v. 5. conſtat fuiſſe abſque fermento: ita Exodi 25. v. 30. & Matth. 12. v. 4. Hinc Theodoretus jam ſuo tempore ad v. 4. c. 10. Danielis, inſcitiæ eos arguit, qui panem azymum, panis nomén mereri negant, & ſubjicit: *panis enim vocatur & fermentatus, & infermentatus*. Ergo ſi Chriſtus panem eſſe voluit Euchariſtiæ materiam, ſive azymus ſit, ſive fermentatus, apta erit ad Euchariſtiam perficiendam materia.

Opponunt Photiani nonnulla ſophiſmata. Primum ex Græco vocabulo ἄρτος, quod azymum panem exprimere nequit: nam *artos*, inquit Cærularius, *Interpretatur elevatus, & ſurſum portatus a fermento, ex ſale calorem & elevationem habens*. Deinde, quod azyma, cum inſipida ſint, vivificum Euchariſtiæ effectum ſignificare non poſſint, & cum ſymbola ſint triſtitiæ, & doloris, quæ Judæis ſemel in anno uſurpanda erant in memoriam miſeriarum, quas in deſerto paſſi fuerant, in Euchariſtia adhiberi nequeunt, quæ eſt lætitiæ ſignum. Præterea, quod Melchiſedech, cujus Sacrificium Euchariſtiæ figura erat, non azymum, ſed fermentatum panem obtulerit. Demum, quod Eccleſia, ut ex ſupra citatis canonibus liquet, ſemper Judæorum azyma prohibuerit, quodque Evangelio promulgato Judæorum cæremoniæ, inter quas uſus azymorum recenſetur, prorſus abolitæ ſint. Hæc ſunt Photianorum ſophiſmata, quibus probare contendunt azymum eſſe ineptam Euchariſtiæ materiam.

Sed videamus, quam inepta & imbecilla ſint. Ad primum quod ſpectat, in hunc modum Card. Humbertus reſpondit: *Illud quoque, quod azymum negantes panem eſſe, per etymologiam ejus nominis, quod eſt artos, conamini nos vincere, ſciatis omnino vanum, & puerile, quia & a linguarum peritis diverſæ etymologiæ dantur ex uno nomine ſecundum humanum placitum magis, quam ſecundum naturam rerum*. Accedit etiam, quod aliam hujus nominis explicationem tradant Euſtatius, Hallandius in Bibliotheca Photii, Svicerus, & alii, nec unum reperire eſt eruditum virum, qui Cærularii etymon probet. Præterea jam ſupra oſtendimus vocabulum ἄρτος in Scriptura adhiberi ad ſignificandum quoque azymum panem, idque confirmari poteſt ex iis, quæ habentur Lucæ 24. verſ. 40. ubi panis, quem fregit Chriſtus coram diſcipulis euntibus in Emmaus, qui erat procul dubio azymus, ἄρτος appellatur.

Ad alterum dicimus, inter materiam ex qua Sacramenta conſtant, & effectum quem producunt, debere utique analogiam aliquam intercedere, ſed neceſſe non eſſe ut in ſingulis materiæ qualitatibus analogia hæc reperiatur. Panis autem ſive azymus ſit, ſive fermentatus, corpus alit, ac vires auget; quod & Euchariſtia in anima efficit.

Deinde azyma fuere Judæis doloris ſignum, ſed etiam gaudium indicabant: ut etiam dolores ſignificabant, quos fuerant in deſerto perpeſſi, ita & gaudium, quo afficiebantur ex memoria ſuæ e manibus Ægyptiorum liberationis. Non abſimili ratione Euchariſtia cum ob fidelium oculos ponat Chriſti mortem, quidpiam triſte præteritum ſignificat, lætitiæ vero eſt ſymbolum, ut gratiam indicat, quæ per ipſam donatur, & ut eſt certum futuræ gloriæ pignus.

Ad tertium non negamus convenire Chriſti ſacrificium cum eo, quod Melchiſedech obtulit, quod in utroque, ſubſtantiæ panis & vini materiæ loco fuerint. At ut neceſſaria non fuit convenientia accidentaria in vino, quod Melchiſedech obtulit cum eo, quo uſus eſt Chriſtus, ſicut Photiani fatentur; ita neceſſarium non fuit, ut in pane accidentaria convenientia eſſet; panis vero azymus accidentarie tantum a fermentato diſſidet.

Quod ultimo loco opponunt, cum id ſit unde Photianus error oriri videtur, paullo diligentius expendemus. Canon 70. Apoſtolorum hæc habet: *Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex Clericorum catalogo, jejunat cum Judæis, vel cum ipſis feſtos dies agit, vel ab ipſis xenia accipit (ut v.g. azima, aut quid tale) deponatur. Si vero ſit Laicus, ſegregetur*. Canon vero 9. Concilii Trullani hic eſt. *Nemo eorum, qui in ſacerdotali ordine enumerantur, vel Laicus Judæorum azyma comedat, vel ullam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accerſat, vel ab eis medicinas accipiat, vel una cum eis in balneis omnino lavetur. Si quis autem hoc facere aggreſſus fuerit, ſi ſit quidem Clericus, deponatur: ſi autem Laicus, ſegregetur*. Et Canon 38. Concilii Laodiceni habet: *quoniam non oportet a Judæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum*. En Canones, ex quibus Photiani azymorum prohibitionem deducunt.

Quis vero eſt, qui non videat ibi non azyma omnino, ſed Judæorum tantum azyma prohiberi? Nota res eſt Judæos azyma conficere eaque Religionis cauſſa adhibere. In iis conficiendis non raro lac, & ova adhibent, addito quoque ſaccaro, ex quo dilicatulos panes *Mazabbaſchira*, azyma dicta, pro ægris, & amicis etiam Chriſtianis efformant. Hæc ſunt azyma, quæ canones prohibent; hæc vero a Judæis accipere atque comedere non modo Græcis, ſed etiam Latinis ac Romanis ipſis vetitum eſt; refert Papadopoli ex Riciullo de jure Perſon. l. 11. c. 39. n. 20. & ſeq. *vetitum eſſe Romæ ne vel ſub benevolentiæ quidem ſpecie Judæi Chriſtianis azyma largiantur ſua*. Nec opus eſt pluribus verbis ad id oſtendendum. Nam canones de iis aperte loquuntur; vetantque tantum eam azymorum comeſtionem, per quam cum Judæorum impietatibus communicemus. At azyma quibus Euchariſtia a Latinis perficitur, non ſunt Judæorum azyma: neque enim vi Moſaicæ legis, ſed ad indicandam factam per Chriſtum Euchariſtiæ inſtitutionem, & non ut Judæorum cæremonia, ſed ut Ritus a Chriſto Domino uſurpatus adhibentur.

Præterea Canones ſupra relati omnem cum Judæis familiaritatem, & communionem prohibent, ut ex Trullano canone liquet: prohibent ergo Judæorum azyma accipere, atque comedere, non ſolum, ut ſunt Hebrææ gentis cæremonia, ſed etiam ut ab iis dantur in amicitiæ conteſtationem. At Azyma, quæ a Chriſtianis fiunt, nec accipere, nec comedere vetant. Quis enim dicat nefas eſſe *Chriſtiano placentam ſibi parare, offulis diem frangere, jentare cruſtulis?* ut inquit Papadopoli reſp. x 1 v. ſeſſ. 5. Quis damnabit Apoſtolum dicentem, *epulemur non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis*: quæ verba ad litteram uſum azymorum citra Judaicam ſuperſtitionem commendant? Ergo azymorum uſus nonniſi ut Judaica cæremonia eſt, interdicitur.

Quæres, quænam ſit myſtica ſignificatio azymi, & fermentati, ut in Miſſæ ſacrificio adhibetur?

Reſp. Plura ſunt, quæ Eccleſia Azymorum uſu fidelium memoriæ offert. 1. Chriſti exemplum, qui in azymo conſecravit. 2. Azymis indicat tum corporis, tum animæ puritatem, quæ ad digne ſuſcipiendum Chriſti Corpus deſideratur juxta Apoſtoli verba 1. ad Cor. 5. ſupra relata, *Epulemur &c.* 3. Azymis, quibus nihil eſt corruptionis admixtum, eximiam repræſentat carnis Chriſti, quæ offertur, ſanctitatem; cum azyma ex grano, hoc eſt ipſius farina, aqua, & igne fiant, granum Chriſti Corpus, a-

qua Animam, & ignis Verbum divinum denotat, quod humanitatem ex anima, & corpore coaleſcentem aſſumpſit. Cardinalis Humbertus cauſſam quoque affert, ob quam Latina Eccleſia azyma fermentato pani antepoſuerit, quia in ſacris litteris azyma nunquam in malam partem ſumuntur, immo commendantur potius, tum a Paulo loco ſupra citato, tum alibi; ſecus vero fermentatum. Chriſtus enim ait, *cavete a fermento* Phariſæorum, & Paulus *expurgate vetus fermentum &c.*

Nec deeſt in fermentato, quod Orientalis uſurpat Eccleſia, ſignificatio, quæ ad Dei cultum fovendum augendumque conferat. 1. Fermenti uſu ſignificatur, illius qui celebret mentem ad Cælum attolli oportere, ut ſpiritualia, & cœleſtia contempletur. 2. Incarnatio ſive unio hypoſtatica Verbi cum humanitate, quod Verbum hac unitione ita ſeſe naturæ immiſceat humanæ, quemadmodum farinæ fermentum, quod totam acrimonia ſua pervadit. 3. Fermentati uſu Græci ſeſe deteſtari profitentur Ebionæos, Nazaræos, alioſque Hæreticos, qui primis Eccleſiæ ſæculis in Oriente præſertim fuere, ac legalia una cum Evangelio ſervanda eſſe contendebant. Atque hinc factum eſſe arbitror, ut Orientalis Eccleſia ab antiquis temporibus fermentatum azymis præpoſuerit.

Nota. Fermenti nomen apud antiquos Eccleſiæ Patres non ſignificat panem fermentatum, ſed Euchariſtiam, quæ ab Epiſcopo conſecrata ad Presbyteros mittebatur, ut ii illius participatione ſe ab Epiſcopi communione neutiquam ſeparatos demonſtrarent, ut ſcribit Innoc. I. in Epiſt. ad Decentium c. 9. Ita enim Euchariſtia appellabatur, tum ut hoc obſcuriori vocabulo myſterium occultaretur; tum etiam quia Euchariſtia Eccleſiis ad quas mittebatur ex quocumque pane confecta eſſet, fermenti vicem præſtabat, eiſque unionis inter ſe vinculum eſſet, ſicut fermentum maſſæ, cui commiſcetur, ut inquit P. Syrmundus c. v. diſſer. de azymo.

Quæres, utrum Latinis fermentatum, & Græcis azymum indifferenter conſecrare liceat?

Lutherani, & Calviniani, cum Eccleſiæ præcipiendi, ſive ferendi leges auctoritatem adimant, liberum cuique eſſe docent, azymo aut fermentato uti, ac fermentatum azymo præferunt, quod antiquitus uſurpatum arbitrentur: vera autem hujus prælationis cauſſa eſt, quia Latina ac Romana Eccleſia, cujus judicio damnati ſunt, azymum adhibet, ac præcipit unicuique Eccleſiæ ut ſuum morem ſequatur.

Horum errorem funditus evertimus iis argumentis, quibus in Eccleſia ineſſe ferendarum legum poteſtatem demonſtravimus. Hic ergo Eccleſiæ præceptum unice proferemus. In Florentinæ Synodi definitione hæc habentur: *Sacerdotes in altari ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem*. Igitur adeſt Eccleſiæ præceptum, quo Latini in azymo; Græci vero in fermentato conſecrare jubentur. Nec ulla eſt hac de re inter Catholicos controverſia; ſed cum Latinus ſpectari poſſit prout verſatur in Orientalium partibus, & Græcus ut moram facit in Latinorum locis, ubi non ſunt proprii Ritus Eccleſiæ.

Quæri ulterius ſolet, num Sacerdos Latinus in locis Græcorum, ac Græcus in Latinorum Urbe poſſit Euchariſtiam juxta loci Ritum conſecrare?

Reſponſio ex iis, quæ de obligatione manendi in ſemel ſuſcepto ritu diſputavimus, facile patet. Nam ſi Latinus etiam in Oriente, qua ratione poteſt, tenetur proprium ritum ſervare; & ſi Græcus in Latinorum locis eamdem obligationem retinet, quin ritum inconſulta Apoſtolica Sede mutare poſſit; palam eſt, Græcum in Latinorum locis, ac Latinum in locis Græcorum teneri ad proprium Ritum ſervandum, dum Euchariſtiam perficit. Neque enim, ut ibi oſtendimus, a loco pendet lex illa Eccleſiæ, quæ proprium cuique Ritum ſervare jubet. Sed circa obligationem ſervandi proprium ritum in celebratione Euchariſtiæ, peculiares quoque adſunt Eccleſiæ leges. Præter ea, quæ ex Florent. Synodo attulimus, adeſt S. Pii V. Conſtit. incip. *Romani Pontificis* 13. Kal. Sept. 1566. in qua hæc leguntur verba: *Quibuſvis Presbyteris tam Græcis, quam Latinis in virtute ſanctæ obedientiæ inhibemus, ne deinceps Presbyteri Græci, præcipue uxorati, Latino more, & Latini Græco ritu, ſub hujuſmodi licentiarum, aut facultatum, aut quovis alio prætextu Miſſas, & alia divina officia celebrare, aut celebrare facere præſumant*. Et Bened. XIV. Conſt. *Etſi Paſtoralis*, §. VI. n. 12. Prædeceſſorum, ac Florentinæ Synodi legem inculcans, *diſtrictius*, inquit, *inhibemus, etiam ſub pœnis perpetuæ ſuſpenſionis a divinis, ne Presbyteri Græci Latino more, & Latini Græco ritu, ſub quovis licentiarum, & facultatum Miſſas, & alia divina officia, Græci Latino more, & Latini Græco ritu celebrandi, ab Apoſtolica Sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Pœnitentiario pro tempore exiſtente obtentarum prætextu, Miſſas, & alia divina officia celebrare, vel celebrari facere præſumant*. Denique prohibet ne Latinus Parochus Pyxidem in Ciborio cum Particulis ſub ſpecie fermentati pro communione Græcorum, aut Parochus Græcus ſub ſpeciei azymi pro communione Latinorum *in quocumque Eccleſiæ ſuæ Altari retineat*, jubetque *ut unuſquiſque Sacerdos nonniſi in ſuo ſive Græco ſive Latino ritu Euchariſtiam fidelibus porrigat*. Præterea ne Laici Latini Communionem ſub ſpecie fermentati a Presbyteris Græcis recipiant omnino interdicit; Græcis tamen Laicis permittit, *ut ubi propriam Parochiam non habent, poſſint, ſi velint in Eccleſia Latina Euchariſtiam ſub ſpecie azymi a Sacerdotibus Latinis ſumere*. Hæc pro Græcis in Italia degentibus ſtatuta ſunt.

Atque hinc patet, *Primo* errare *Ledeſmam* a Verricello citatum, qui cenſet teneri Latinum per Græcorum regionem tranſeuntem Græco more celebrare, ac Græcum Latino ritu in locis Latinorum: Nam antedictæ Conſtitutiones ſunt pro Græcis, qui ſub Latinis Epiſcopis degunt, atque adeo in Latinorum locis. *Secundo* errare *Suareſium*, *Vaſqueſium*, alioſque, apud Verricellum Tit. VIII. q. 188. qui afferunt Sacerdotem Græcum, qui perpetuum inter Latinos domicilium ſtabilierit, teneri ad celebrandum Latino ritu; nam Eccleſia præcipit, proprium ritum ſine Apoſtolicæ Sedis diſpenſatione mutare non poſſe, jubetque etiam eos, qui in Italia ſub Latinis Epiſcopis fixum domicilium habent, proprio more Miſſas aliaque divina officia celebrare debere. *Tertio*, errare quoque *Verricellum* ipſum, dum loco citato ait, poſſe Latinum Græco more, Græcum vero La-

tino

tino ritu celebrare in locis, in quibus proprii Ritus Eccleſiæ non adſint, quod poſſint ſeſe loci conſuetudini accommodare. Nam Eccleſia præcipit cuique proprium ritum ubique ſervare, ut diximus cap. IV. ac diſtrictius jubet, Sacerdotem quemque juxta propriæ Eccleſiæ conſuetudinem ubique terrarum Miſſas celebrare debere. Neque Auguſtini conſilium, quod habetur Epiſt. 128. ad Januar. quoque mores eorum quibuſcum vivimus ſequi monemur, ad rem facit. Nam ſi quiſque morem ſequi poſſet Eccleſiæ in quam deveniat, poſſet pro libitu ritum ſemel ſuſceptum deſerere, illumque amplecti, quem Eccleſia teneat, in quam venit: Id vero Apoſtolicæ Sedis auctoritate prohibitum eſt. Deinde Auguſtini regula ad conſuetudines legeſque illas ſpectat, quæ a loco pendeant, quibus ſubjici debet quicumque in loco ubi vigeant, verſetur. At obligatio in ſuſcepto ritu, illumque ſervandi qua ratione poſſit, & celebrandi Miſſas, & officia juxta propriæ Eccleſiæ morem, perſonas afficit, quæ ſuſcipiendo Baptiſma, vel Ordines, ex Eccleſiæ lege adſtricti ſunt ad perſeverandum in ſuſcepto ritu, ac more propriæ Eccleſiæ celebrandum. Vide in c. IV. quæ diximus de obbligatione, quam quiſque habet manendi in ſemel ſuſcepto ritu.

Ex iis optime concludit Verricellus, non licere Sacerdoti Latino uti fermentato in Eccleſia Græca, nec Græco in Eccleſia Latina azymo, etſi Populus diu deberet Sacrificio privari, & proximus abſque Viatico decedere. Quia utilitas communis privatorum commodis præferenda eſt; ad communem vero utilitatem pertinet Eccleſiæ ſervare præſcriptos ritus: &, quia præceptum ſumendæ Euchariſtiæ in articulo mortis, & audiendi Sacri in diebus feſtis non obligat niſi dum Sacrum celebrari poſſit, ſervatis legibus, ac ritibus ab Eccleſia ſtabilitis. Igitur, ut Sacerdos non jejunus celebrare nequit pro communicando moribundo, vel ut populus audiat Sacrum die feſto; ita Sacerdos Latinus nequit in fermentato conſecrare contra Eccleſiæ præceptum, ut populus Sacrum audiat, vel ut morti proximus Euchariſtiam ſumat.

In parando fermentato pane ad altaris Sacrificium deſtinato magna eſt Orientalium cura & diligentia. De Græcis ſcribens Chriſtophorus Angelus homo ritus Græcanici peritus libello, quem Græce vulgavit, de præſenti Eccleſiæ ſuæ ſtatu, *panem*, inquit, *accipiet Sacerdos, quem vir, vel mulier aliqua, modo purus idem, mundaque eadem fuerit, die antecedente paravit .... antequam vero panis ille excoquatur, ſignaculum illi prius ligno aliquo cui litteræ hæ inſcriptæ, Jeſus Chriſtus vincit, imprimunt*. Nec minor eſt apud Ruthenos diligentia, ut teſtatur Guagninus, Æthyopes etiam mirabili quadam arte, & cura panem hunc præparant, teſte Franciſco Alvares, Peregrinationum Æthyopiæ c. 12. Jacobitæ denique, & Neſtoriani non ſecus ac Græci, Syrique Melchitæ magno ſtudio oblatitios fermentatos panes parare ſolent; fabulantur vero Neſtoriani vetus fermentum, quod ad panem hunc præparandum utuntur, ſe ex majorum traditione ab Apoſtolis accepiſſe. Ad figuram quod ſpectat, Græci ut plurimum non rotundam, ſed in quatuor ramos ad modum Crucis extendunt, inquit Allatius; Orientales reliqui peculiari ſolent ac myſtica hunc panem figura donare.

Plerique ſolent oleum cum ſale fermentato pani admiſcere; qua quidem mixtione ſi oleum panis naturam non mutet, inepta materia non fit. Conſuetudo hæc apud Neſtorianos, & Jacobitas ex eo orta videtur, quod oleo uti cœperint, ut facilius maſſæ ſigillum imprimerent, eamque coctam felicius e frixorio extraherent; ſed progreſſu temporis ab imperita gente, fortaſſe etiam ut ritus ſacer hæc olei admixtio habita eſt. Extat hac de re decretum Cong. particularis de P. F. quod ſequitur: *Relata inſtantia Adeodati Archiepiſcopi Damaſci, & ejuſdem nationis Jacobitarum, pro facultate celebrandi Miſſam Ritu Chaldaico cum Miſſali Maronitarum: & una ex Liturgiis, quæ in eodem Miſſali fuerunt a Sede Apoſtolica approbatæ, introductoque in Congregationem prædicto Archiepiſcopo, & mediante interprete de pluribus circa materiam Sanctiſſimæ Euchariſtiæ interrogato: Congregatio cenſuit, ſi Sanctiſſimo placuerit, facultatem petitam eſſe Oratori concedendam, injuncto illi præcepto, ne oleum adhibeat, cum durior fieri poſſit maſſa, in eaque ſine oleo, ut Græci faciunt, formam, ſeu ſigillum cum crucibus, punctis duodecim Apoſtolorum, & LXXII. diſcipulorum ſignificantibus imprimi, & in clibano coqui in loco frixorii, in quo Jacobitæ ſuas ſolent hoſtias oleo litas coquere. Præterea Congr. juſſit, ut dictus Archiepiſcopus præſentibus Magiſtro Sacri Palatii, & Segretario Ingolo cum maſſa fermentata & oleo more ſuæ nationis, hoſtiam conficeret, ut poſſet experimento comprehendi, an oleum dictam maſſam ingrediatur, quod ſequenti die idem Archiepiſcopus fecit. Nam delata maſſa fermentata, oleo ſiniſtram manum unxit, ut poſſet ab ea libere ſeparari, & formam ligneam ſimiliter uxit, in qua erant prædictæ cruces & puncta pro ſigillo imprimendo, ex quibus actionibus idem Magiſter Sac. Palatii manifeſte cognovit, oleum non ingredi maſſam, & a Jacobitis adhiberi ob ſolas duas rationes, ut ſcilicet imprimi poſſit ſigillum, & maſſa in frixorio coqui; cenſuit tamen idem Magiſter ſtandum eſſe in decretis, ut ſine oleo maſſa durior effecta, fiat ab Archiepiſcopo hoſtia nam ſigillum facile imprimi poterit, ſi maſſa modica aſpergatur farina, & deinde in clibano coquatur*. Sac. Cong. de P. F. 22. Junii 1633. Atque hinc patet merito doctiſſimum P. Berti de Theol. diſc. lib. 33. c. 5. Theſi 2. reprehendere Jacobitas ob olei in oblatione mixtionem, non vero eos, qui parum ſalis pani admiſceant, tum ad conciliandum eidem ſaporem, tum alias ob myſticam aliquam ſignificationem; nam mixtio ſalis, panis naturam non mutat, nec quidpiam Sacramenti venerationi contrarium ſecum fert: quamobrem tolerari debet, ubi ex antiquo tempore uſurpari ſoleat: dummodo hanc mixtionem neceſſariam non habeant.

Altera materiæ Euchariſtiæ pars eſt vinum de vite: ſive album, ſive rubrum, ſive alterius coloris ſit, apta materia eſt, cum non color ſed ſubſtantia liquoris ex uvis vitis expreſſi a Chriſto Domino ſtabilita ſit hujus Sacramenti materia. Quod quidem notandum duxi, ut quiſque intelligat Moſcovitas in manifeſto verſari errore, ſi credant, ut Auctores nonnulli referunt, ſolum vinum rubrum aptam eſſe Eu-

cha-

chariſtiæ materiam. De vino duo diſcutienda effert dubia Orientalis Eccleſia, alterum ſcilicet conſuetudo, quæ in Æthyopia, & apud Syros nonnullos viget, de adhibendo, ob vini penuriam, liquore ex uvis paſſis expreſſo; alterum vero Armenorum error, qui cenſent nefas eſſe vino modicum aquæ miſcere; quibus & tertium addemus, de aqua fervente, quam Græci peracta jam conſecratione in calicem mittunt.

Quæres 1. Utrum liquor ex uvis paſſis, & zebibo expreſſus licite, ac valide in Euchariſtia perficienda uſurpetur.

Nota 1. Fagundez præcept. 3. lib. 2. c. 3. ita ſcribit: *Scio in Æthyopia ex defectu vini aſſumere Catholicos, & Patres noſtræ Societatis uvas paſſas, & eas aqua ſuperinfundere, quoaduſque lenteſcant, & poſtea exprimunt, ex quibus fit vinum, in quo conſecrant, ſatis generoſum, & primus Auctor hujus rei fuit ſanctiſſimus Vir Andreas de Oviedo Patriarcha ejuſdem Æthyopiæ.*

Nota. 2. Ann. 1703. die 14. Februarii propoſitum fuit dubium a P. Joſepho de Hieruſalem Ord. Min. Strict. Obſ. ac Miſſionibus Æthyopiæ Præfecto, an licet Miſſionariis celebrare cum vino ex *zebibo*, vel uvis paſſis expreſſo, ut in Regionibus illis fieri ſolet: *Sanctiſſimus auditis votis Eminentiſſimorum mandavit exquiri prius per R. P. D. Aſſeſſorem a dicto P. Joſepho, quo præciſe modo conficiatur vinum ex uvis paſſis, vel zebibo* (*in Æthyopia*) *& poſtea iterum formari, & proponi idem quæſitum cum dicta expreſſione vel declaratione ante DD. Conſultores, & ſucceſſive in Congregatione coram Sanctitate ſua habenda.* Reſponſum deinde fuit a ſupra dicto P. vinum hujuſmodi in hunc fieri modum: ſumuntur e. gr. 4. lib. zebibi, franguntur, atque in apto vaſe tunduntur, ac deinde totidem frigidæ aquæ libræ in idem vas infunduntur, eaque in infuſione ſervantur per ſex, octo, vel ad ſummum decem horas; extrahitur poſtea zebibi vel uvæ paſſæ materia, eaque ab exteriori aqua purgata, aut panno ſtringitur, vel torculari premitur. Liquor inde expreſſus vinum eſt, quo ſine ulteriori diligentia utuntur, dum celebrant. Hac præmiſſa explicatione fuit iterum propoſitum dubium, *ac lectis quoque relationibus, & rationibus P. Joannis Damaſceni Conſultoris, nec non variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctiſſimus auditis votis Eminentiſſimorum* dixit, *licere, dummodo liquor extrahendus a zebibo vel uvis paſſis ex colore, odore & guſtu dignoſcatur eſſe verum vinum.* S. C. S. Off. 22. Julii 1706.

Reſp. Iis præmiſſis, ubi vinum deſit, ut revera deeſt in Regionibus illis, in quibus hoc utuntur liquore, valide, ac licite uſurpatur, ſi tamen ex colore, odore, atque ſapore cenſeri poſſit verum vinum. Nam liquor ex uvis de vite extractus eſſet, atque iis qualitatibus deprehenderetur, uvas illas paſſas, vel zebibum ex decoctione non mutaviſſe uvæ naturam. Quamobrem probare non poſſum Verricelli reſponſionem, qui negative reſpondendum cenſet, *quia zebibum eſt adeo decoctum ab igne, non poſſit ex eo confici ſimpliciter vinum, ſed vinum ſecundum quid, cum addito, nempe vinum coctum, ſeu ſapa:* nam zebibum uva eſt; ignis vero, vel ſolis calore exſiccata, ſi poſt infuſionem in aqua, liquorem exprimat, qui colorem, odorem, saporemque ſervet vini: non video, cur verum vinum cenſeri nequeat, quod accidentario tantum ab alio differat.

Quæres 2. An loco vini in utraque purificatione, ubi magna ſit vini penuria, licite adhiberi poſſit tantum aqua.

Reſp. Sac. Congreg. S. Off. 14. Julii 1707. ad hujuſmodi quæſitum propoſitum ab Epiſcopo Quebecenſi, reſpondit, *citra maximam vini penuriam ſervandas eſſe pro viribus Rubricas Miſſalis Romani, præſertim in purificatione, ſeu prima ablutione.* Dum vero tanta ſit vini penuria, ut niſi Sacerdotes aqua tantum uterentur in purificatione, coacti eſſent pluries ad non celebrandum, adhiberi poſſe ſolam aquam; declaravit Congr. de P. F. in reſponſione ad dubia propoſita a Miſſionariis Sinenſibus die 23. Januarii 1665.

Vino parum aquæ miſcet, tum Occidentis, tum Orientis Eccleſia. In Occidente id omittunt Lutherani, Calvinianique, quod conſuetudo ſit non a Chriſto, ſed ab hominibus orta, quodque præceptum, quod orthodoxa inculcat Eccleſia, Evangelicæ puritati, ac libertati adverſetur. In Oriente vero aquæ mixtionem rejiciunt Armeni. Ii in Conciliabulo ſupra citato Monophyſitas illos imitati ſunt, quos Brunus appellatos fuiſſe cenſet Julianitas, & Gajanitas, qui ut Anaſtaſius Sinaita renunciatus Antiochiæ Patriarcha an. 561. ſcribit, *vinum merum ſine aqua offerunt, ut exinde deprehendantur confiteri Chriſtum nuda, & ſimplici Deitate conſtare.* Facile autem eſt demonſtrare Eccleſiam ad Chriſti imitationem Apoſtolorum ætate ſtatuiſſe, ut vino parum aquæ miſceretur, idque habitum ſemper fuiſſe, ut Eccleſiæ præceptum. Chriſtum Dominum vino parum aquæ miſcuiſſe ex eo liquet, quod dum Paſcha celebraret more Judæorum, Euchariſtiam inſtituerit; ut etiam Armeni, ac alii Hæretici fatentur. At Judæi calicem paſchalem aqua temperare ſolebant, ut conſtat ex Miſna jod benedictione 7. ex Rabi Maimonide, aliiſque, & ex vulgari eorumdem antiquo more Proverbiorum c. 9. & Apocalypſeos c. 18. Deinde Chriſtum Dominum aqua calicem temperaſſe, teſtatus eſt Irenæus circa medium II. ſæculi lib. IV. adv. hæreſ. c. 57. inquiens, *Accipiens Dominus panem, ſuum eſſe corpus confitebatur, & temperamentum calicis ſuum ſanguinem confirmavit;* lib. autem 5. c. 2. *temperamentum calicis mixtum calicem vocat*, inquit Maſſuetus; & Cyprianus Epiſt. 63. ad Cæcilium III. ſæculo ſcripſit, *invenimus calicem mixtum fuiſſe, quem Dominus obtulit*, hoc eſt in calice vino aquam fuiſſe mixtam, ut ipſe ibidem explicat. Ergo primis ſæculis Eccleſia credebat, Chriſtum aqua vinum temperaſſe. Morem autem hunc fuiſſe imitatum, teſtatur Juſtinus Apologia 2. *Deinde*, inquiens, *ei qui Fratribus præeſt, offertur panis, & poculum aquæ, & vini*, teſtatur quoque Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum lib. 8. c. 12. de Chriſto dicens, *ſimiliter calicem miſcuit ex vino, & aqua, ſanctificavit &c.* Et ut mittam alios PP. omnes antiquæ Liturgiæ, Jacobi, Chryſoſtomi &c. hujus mixtionis ritum præſcribunt, illumque ſervandum præcepere Concilia, Carthaginienſe II. anno 397. celebratum, Trullanum ſu-

pra citatum, Florentinum, & Tridentinum, quod ſeſſ. 22. cap. 7. ait: *Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent, tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypſi B. Joannis Populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur.* Cum res ita ſe habeat, palam eſt, Eccleſiam conſueviſſe ſemper & ubique vino modicum aquæ miſcere, idque non pro re indifferenti, ſed præcepta habuiſſe.

Græci præter frigidam aquam, quam ante conſecrationem ſolent vino miſcere, ante Euchariſtiam ſumptionem ferventem aquam infundunt in calicem, *ut ſcilicet ſanguis, & aqua quæ fluxerunt a ſancto latere Domini, & Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti tempore ſalutaris paſſionis ejus, vivifica eſſe conſtet, veluti ex vivifico deificato corpore vivificata*, ait Balſamon in Reſp. ad quæſita Marci Patriarchæ Alexandrini. Mixtio hæc damnari non poteſt: tum quod antiqua ſit, ac a Sanctis Patribus commendata: Nam præſcribitur in Liturgiis Baſilii, & Chryſoſtomi, ac laudatur a Nyſſeno orat. catech. c. 37. a Theodoreto dialogo primo inſcripto, *Immutabilis*, a Damaſceno lib. IV. c. 14. atque ab aliis Patribus; Tum etiam, quia Conſt. *Etſi Paſtoralis* §. VI. n. 2. Græco-Italis *permittitur, facta jam conſecratione, antequam Sacerdos communicet, juxta ritum in Liturgia præſcriptum, aquam ferventem ſeu tepidam in ſacrum calicem infundere.* Quamquam id Græcis permiſſum eſt, tamen errore non carent Photiani, qui Latinos, ac Orientales mixtionem hanc omittentes erroris accuſant; Nam ritum omittendo, particulari Eccleſiæ præſcriptum, non negant, nec improbant id quod Eccleſia per illum ritum ſignificare contendit, ut illi perperam arbitrantur.

§. II. *De Forma.*

DE forma Euchariſtiæ ex Orientalium Liturgiis Miſſionariorum gratia diſputaturus, plura, quæ ſunt a noſtro Auctore prætermiſſa, quæ in vulgaribus Theologis deſiderantur, proponere, atque explicare cogor. Primum enim Chriſti verba quibus unice Euchariſtia conficitur; & quorum ne unum quidem ſine gravi culpa omittere fas eſt, aliter in illis Liturgiis ſe habent, ac in noſtra latina, & in pleriſque verba nonnulla deſunt ex iis, quæ nos in Calicis conſecratione uſurpamus. Deinde in illis poſt Evangelica, & Chriſti verba, invocatio habetur Spiritus Sancti, quæ preces in omnibus Liturgiis connexas habet, quibus Sacerdos Deum rogat, ut ſuper oblata dona mittat Spiritum Sanctum, qui ſuper illa deſcendens, panem in Corpus, vinum in Chriſti Sanguinem tranſmutet. Denique tres apud Syros Jacobitas Liturgiæ reperiuntur, in quibus Chriſti verba deſiderantur, quarum prima eſt, quæ Petro Apoſtolorum Principi tribui ſolet, altera Xiſti Papæ, ac tertia Dionyſii Metropolitæ Adimeni, dicitur. Atque hinc tria oriuntur dubia, 1. Num Orientales omnes Chriſti verba ad conſecrandam Euchariſtiam neceſſaria exiſtiment? 2. Num neceſſariam ſaltem putent una cum Chriſti verbis invocationem, ut Euchariſtia perficiatur? 3. Num Orientales Chriſti verba teneantur recitare, ac in Liturgiis ponere, ea ratione, qua in canone Latinorum reperiuntur? Hujus autem quæſtionis neceſſitas ex eo pendet, quia communis apud Theologos noſtros opinio eſt, non poſſe ſine gravi culpa ex verbis illis vel unum omitti: & quia nonnulli Thomiſtæ putant, omnia quæ in Calicis conſecratione nos adhibemus verba eſſe ad conſecrandum neceſſaria. Accedit etiam fuiſſe nonnullos, qui hac de cauſſa non ſolum Orientales reprehendere, ſed earum Liturgias ſua corrigere auctoritate auſi ſint.

Inter Orientales circa hujuſmodi controverſiam, minora fuere, ac inter Latinos diſſidia. Nam omnes ſemper faſſi ſunt ac etiam nunc fatentur, Chriſti verba: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus &c.* eſſe ad Euchariſtiam conſecrandam neceſſaria; & ſine ipſis perfici non poſſe. Item unanimi ſemper conſenſu docuerunt, præter Chriſti verba preces quoque nonnullas in Euchariſtia conficienda ſemper adhibitas fuiſſe, ac ſine precibus fieri non poſſe; quæ quidem ſententia ab omnibus Patribus, ac Theologis omnibus probata eſt; cum nec unquam hujuſmodi ſacrificium ſine precibus fieri conſueverit, nec fieri licite in ullo caſu poſſit. At Nicolaus Cabaſilas, & poſt ipſum Marcus Epheſinus, aliique pauci non ſolis Chriſti verbis, ſed etiam invocatione Spiritus Sancti, ſive precibus ea comprehenſis, Euchariſtiæ Sacramentum confici tradiderunt; En Marci Epheſini verba: *Divina munera*, inquit, *non ſolum recitatione verborum Dominicorum ſanctificantur, ſed & Sacerdotis quæ ſequitur precatione & benedictione per virtutem Spiritus ſancti.* Scilicet verba Chriſti ut ipſe exponit *per modum narrationis ſunt, noſque ad memoriam rei quæ tunc geſtæ fuit, revocant, & vim quaſi immittunt in dona propoſita, ut transformentur: precatio vero quæ poſtea conſequitur, & benedictio Sacerdotis revera tranſmutat, quæ jam erunt dona in ipſum prototypum Corpus & Sanguinem Domini.* Huic opinioni occaſionem dedit invocatio, quam in Orientalium Liturgiis Evangelica, & Chriſti verba conſequi aſſeruimus, & nonnullæ haud bene intellectæ Patrum ſententiæ, quæ per Chriſti verba & orationem hujuſmodi Sacramentum fieri pronunciant.

Duo quoque apud Latinos fuere XVI. ſæculo viri eruditione, & doctrina celebres, qui in Cabaſilæ abiere opinionem, alter e Dominicanorum, e Franciſcanorum familia alter. Scilicet, Ambroſius Catharinus Ord. Præd. & Chriſtophorus a Capite fontium Ordin. Min. Generalis Magiſter ac poſtea Archiepiſcopus Cæſarienſis. Ii enim ut Novatorum circa verba Chriſti cavillationes & argutias devitarent ac penitus everterent, planioremque facerent Catholici dogmatis de Euchariſtiæ conſecratione explicationem, & intelligentiam, rati ſunt, Euchariſtiam Chriſtum benedictione prius conſecraſſe, ac benedictione illa, pane in corpus ſuum tranſmutato, accepiſſe illud in manibus, ac dediſſe diſcipulis, dicendo: *Hoc eſt Corpus meum*: atque eadem ratione calicem conſecraſſe. Sacerdotes vero deinceps Euchariſtiam confeciſſe docuere per orationem evangelicis verbis præ-